EENVOUDIG ANTWOORD

DOOR

CHRISTIAAN SALOMON DUITSCH.

AAN DEN ONBEKENDEN

SCHRYVER

VAN EENIGE

MEER OF MIN

BEREDENEERDE

AANMERKINGEN

OP HET BOEK

VAN

C. S. DUITSCH.

Tot Titel voerende:

DE WONDERLYKE LEIDINGE
GODS ENZ.

Gedrukt voor den AUTHEUR, en by Hem te bekoomen, *ten Huize van den* Boekverkooper JACOBUS KOK, *in de lange Niesel tot Amsterdam*; en verder by de Boekhandelaars in de Buitensteeden daar de voorige Werken van gem: Autheur te bekomen zyn.

Ick zal U antwoord geven, ende uwen vrienden met u. Job 35: vs. 4.

Den Autheur erkend geen Exemplaaren voor Egt, dan die door hem eigenhandig zyn ondertekend.

EENVOUDIG ANTWOORD

DOOR

CHRISTIAAN SALOMON DUITSCH,

AAN DEN ONBEKENDEN

SCHRYVER

Van eenige Meer of Min

BEREDENEERDE

AANMERKINGEN

OP HET BOEK

VAN

C. S. DUITSCH.

Tot Titel voerende:

DE WONDERLYKE LEIDINGE GODS ENZ.

TEgenstrydig zyn my, by de overdenking hier van voorgekomen, de twee Leszen en Raadgevinge, van den Wyzen Salomon, in het Boek zyner Spreuken Cap: 26: 4. EN ANTWOORD *den Sot na syne dwaasheid*

niet:

NIET: *op dat gy ook hem niet gelyk en wordt.* En onmiddelbaar laat hy daar op volgen in 't 5de vs. ANTWOORD *den Sot na ſyne dwaasheid: op dat hy in ſyne ooge niet wys en ſy.* Schynen deeze twee vaerzen, niet tegens elkander te ſtryden? als of zich *Salomon*, daar met eigene woorden teegenſpreekt? Ja, ſchynt het niet, als of hy de Spotters gelegenheid geeft om zyn *Boek* daardoor te verächten? Doch deeze ſchynſtrydigheeden zullen ſpoedig verdwynen, als men maar gelieft te letten, op den rechten zin en meening des Geeſtes, van deeze woorden. Want als hy zegt: vs. 4. ANTWOORD *den Sot*, NIET *na ſyne dwaasheid*; meent Salomon, gy zult hem niet als een ſot, met ſmaadreedenen, en driftige uitdrukkinge, Laſteringen, Leugentaal, Huichelary (zo als HY U in zynen Zotheid aangeſproken heeft) Beäntwoorden. Waaröm niet? *Om dat* GY HEM NIET *gelyk en wordt.* Maar vs. 5. zegt Salomon: ANTWOORD *den ſot na ſyn dwaasheid*, dat is: zo als HY na zyne dwaasheid verdient: doch met bedaarde reedenen, ſteunende op vaſte gronden, om was 't mooglyk hem daardoor te overtuigen, van zyne ſotheid. Want zo *gy* HEM geheel *niet Antwoord*, zo zal Hy, volgens 't tweede gedeelte van dat zelve vs. *wys zyn in zyne oogen.* In zyn ingebeeld en verſtandig oordeel, als of zyne woorden onbeäntwoordelyk waren. Nog eens, antwoord den ſot niet, als hy nog in zyn drift verhit is, of als het onnoodig is: Maar antwoord den ſot, als U dunkt dat, die drift, by hem, verkoelt is, en hy uit u antwoort, nut kan trekken, en wel in 't byzonder, als het noodig is, voor de eer van Gods naam te ſtryden. —— Zo min dan als deeze woorden tegens elkander zyn ſtrydende, zo zeeker is de waarheid, die Salomon ons voorſteld in vs. 12. *Hebt gy*

eenen man gezien, die wys in ſyne oogen is? Van eenen ſot is meer verwachtinge dan van hem.

Deeze woorden hebben meenigvuldige Overweeginge by my veröorzaakt, of ik de Pen zoude opvatten, om de aan my onbekende *Beredeneerde Aanmerkingmaaker* te Beäntwoorden of niet. Dan veröorzaakten de aangehaalde woorden, vs. 5. een luſt, by my; dan was ik wederöm bezorgt, volgens vs. 12. dat myne moeite en arbeid doch te vergeefſch zoude zyn. En my niets anders dan ſmerten en kwellingen veroorzaaken, dat ik de Onſchatbaaren tydt, die de Heer my noch overig laat, daar meede verſpilt hebbe.

En in 't bizonder op iets, dat my, na myn Eenvoudig verſtand voorkomt, niets dan een Paskwil of een zogenaamd blaauw Boekje te zyn, te Antwoorden, dat ik denk dat voor onpartydige niet vreemd zal ſchynen, alzo het verzwygen van Naamen, zo van den Schryver, als aan wien geſchreeven word; (en die eerſt ſchynt geſchreeven te hebben,) als ook die van den eigentlyke Uitgeever: Deeze gedachten genoegzaam beveſtigt. Want myn *Raiſonneerende Aanmerkingmaaker*; behoeft immers voor zo een Vreemdeling, (en zo een ARME ZIEL *als ik ben*, en waar meede hy zo meenigmaal de ſpot dryft zo als doorgaans te zien is, niet te vreezen;) te meer zo behoeft zich immers, Imant, die de Pen opvat ten Nutte van Gods Kerk om de *dweepery* daar in te keer te gaan, zich niet te verſchuillen, want zyn ED: zegt pag. 32. *Terwyl men duidelyk genoeg bemerkt, dat myn* HOOFDBEDOELING, *in deeze myne aanmerkingen, is, om de* DWEEPERY *tegen te gaan; en te toonen, dat men het geenzints aan de Leer onzer Kerke hebbe te wyten, als of zy by*

zommige gekoſtert, *en*, *daar door*, *den Godsdienſt die wy belyden*, *by Jooden en Naturaliſten*, *als belachelyk ten toone geſteld word.* enz. Eerder zou ik van gevoellen zyn dat iemant, die voor zo een grootte zaak zich in de Breſſe ſtelt, ook harts genoeg moeſt bezitten, om zich in 't Publiek te vertoonen. Dit al te zaam genoomen, heeft my genoegzaam verzeekert, dat zonder eenige haatelykheid *deeze aanmerkingen*, door *my* met de naam van een PASKWIL moogen genaamt worden, ten minſte zo lang, tot het den Schryver behaagt te toonen *wie hy is*. Doch ziende, dat 'er al wederom, een Naamloos Schryver voor den dag gekoomen is, even als of hy, my, wilde verdedigen; maar wel weetende, dat niemant na myn gedachten, hier toe bekwaamer zal zyn, dan ik zelv'. Zo ben ik overgaan, om alléén voor DITMAAL aan HEM of andere ongenoemde Schryvers te antwoorden. Om reedenen, dat ik in dit *Eenvoudig Antwoord*, voor zo ver my de Vermoogens van den Heere geſchonken worden, zal trachten aantetoonen, *dat ik geen* DWEEPER *ben*, nog my met geen *Dweepery*, waar van ik en ieder oprecht Lidt van de Gereformeerde Kerk een Vyand ben, zoek op te houden.

Myn *Bereedeneerende Aanmerker*, toont zich, en geeft voor, in 't begin van zyn ſchryven, als of hy deezen Brief den 26 Maart 1768. aan een Heer, (wiens naam hy zo wel, dan de zynen verborgen houdt) en die zich zeer „ *verwondert over de Uitgaave van het* „ *Boek*, *van den Geweezene Joodſche Rabby*, *C. S. D.* „ *om dat hy niet zien kan*, *dat het ſtrekken zal*, *ter* „ *verheerlyking van* Jehovah," tot antwoord geſchreeven heeft, om aan zyn begeerte te voldoen, namentlyk om aan die *zyne Gedachten* (daar over) *meede te deelen* enz. Over dit gezegde zal ik my niet uit-

laa-

laaten, maar laate dit liever voor zyn eigen Geweeten over; hoe hy daar meede voor den Heere *die alle dingen weet*, beſtaan kan.

Maar genoomen het zy zo, dat myn *Aanmerker*, daar toe van iemant, is verzogt zo komt het *my* echter zeer Gevallig voor, dat zo wel den *verzoeker*, als den *voldoender*, zich juiſt zo in verëeniging van Harten te zaam gevonden hebben! De VERWONDERAAR *kan niet zien* (wegens zyn vooringenoomentheid) *hoe het ſtrekken zoude tot verheerlyking van Johovah* (*), en zyn BEÄNTWOORDER *durft niet ontkennen, dat het hem al* AANSTONDS *meede niet zeer behaagde; en daarom onder het lezen* (dat ook aanſtonds met een vooröordeel geſchied is) was de Pen reeds in zyn hand vaerdig, *om zyne Beredeneerde Aanmerkingen op te tekenen:* En wat meer is, Hy is bezorgt, *dat Hy mooglyk aan 't oogmerk van dien Heer niet zal konnen voldoen.* De oorzaak daar van is, *dewyl hy* (het Boek) *maar eens gelezen heeft, en dat zelfs vry ſpoedig; om dat het hem voor eene klynen tydt ter leen gegeven was.* Waarom doch zo *vry ſpoedig* gelezen? Zou men niet één Daalder over hebben, (om van één Exemplaar zelfs meeſter te werden, waar in men dan met meerder oplettentheid zou hebbe konnen lezen) voor zo een Heer, en Hartsvriend, wien men met zulk één BRIEF met *Beredeneerde Aanmerkingen* begunſtigt, en daar van *volkoomen* MEESTER *maakt, om daar meede na zyne Goedvinden te konnen handelen.* Zo als pag. 3. en aan den

(*) Het is my tot ſmerte, maar dat moet aan Hem, van den Heere geſchonken werden; die machtig is, het opgevatte vooröordeel uit zyn Herte weg te neemen: als dan zoude hy in ſtaat zyn Gode te verheerlyke, als eertyds de geloovige Jooden deeden. Handel. 11 : 18. En zynen Naam Heiligen. Jez. 29. vs. 23,

den voet daar van in de noot te zien is. — Moogelyk zal men zeggen, *de Aanmerkingmaaker* kan geen Daalder missen; doch dat voldoet niet; zou dan dien Heer, welke deezen Brief zo waardig geägt heeft, om die door den Druk gemeen te maaken; en die na oogenschyn zyn Omstandigheeden wel bekent zullen zyn, hem dien Daalder niet wel weeder hebben doen geworden? Ik denke Ja, en boven dit alles, zulk één Man die zo yvert voor de Kerk, om daar door alle dweepery uitteroeijen, had daar toe ook wel meer attentie moogen gebruiken. Doch mogelyk is hy ten opzichten van my, daar toe te wangunstig geweest, om my, aan hem één Exemplaar te doen verkoopen.

Pag. 2. zegt den Schryver, *dat* zyne *aanmerkingen niet uit zulk eenen Grond voortkomen*, *als ware hy teegen* My *vooringenoomen ; en van begrip*, dat myn *voorgeeven enkel bedrog zy.* Doch hier op vraag ik aan hem, zo hy niet vooringenoomen geweest is teegens my: waarom hy dan de pen reeds klaar had om zyn *aanmerkingen optetekenen*? want doe zyn hem zekerlyk zyn Gedachten nog niet afgevraagd. Want ik kan niet besluiten, dat hy na deeze afvordering, eerst heeft gaan rontloopen om het Boek ter leen te vraagen. *Verder zegt hy*: *Geenzints Myn Heer*: *ik heb 'er altyd het beste van gehoopt en gelooft* EN HOOP HET NOG. Hoe kan dit nu zaamen gaan met een verdediger ja een Lid van de Gereformeerde Kerk? hoe kan die 't best hoopen van MY? wiens Boek hy *niet zonder Ergernis geleezen heeft*, *dat hy voor de vuist betuigt*? (*want die man is geen Dweeper*,) Hoe kan hy 't *goede gelooven* van iemant, *die Gods Heilige Naam zeer jammerlyk* in zyn Boek *misbruikt*? Ja wat meer is, die een *Dweeper* is, (zo hy zegt) en wiens *gantsche*

Za-

Zamenſtel hem zeer gedrongen voorkomt. (Salomon zegt daarom met regt, *die den haet bedeckt, is van valſche lippen, ende die een kwaet geruchte voortbrengt, die is een ſot* Spreuke 10 vs. 18). Hoe kan Hy, moet ik nogmaal vraagen, *het goede Hoopen*, van zulk een, wiens Boek hem zo veel ergernis gegeven heeft, en die zo een blaam, volgens zyn zeggen, op de Gereformeerde Kerk brengt, *als begunſtigde de Leer van die Kerk* (daar ik nu een Lidt van ben) *de dweepery in de hoogſte graat: en als waare die Kerk met dergelyke Leden ten uiterſten opgeſchikt.* Hierom dan zegt hy: *is het ook ter liefde van dien Godsdienſt, dat* HY *zo veel hem mooglyk, aan 't verzoek* van zyn *Verwonderaar zal voldoen.* Doch hier hadde ik wel gewenſcht bondiger bewyzen voor die opgeraapte beſchuldiginge gevonden te hebben), want ik denk niet, dat alſchoon men zyn Naam verzwygt, men zonder bewys mag zeggen al wat uit een vooringenoomen Hart opkomt, zonder zulks te bewyzen, te meer als men voor de waarheid van den Godsdienſt die men beleid zich in de Breſſe ſtelt. Verder wil ik my hier omtrent niet uitbreiden, laatende het zelve liever over aan de kundige en waarheidlievende Lezer, om daar over te oordeelen.

Doch om tot de zaak zelve te koomen, en *hem* te beäntwoorden. Het geheele oogmerk, van die *Beredeneerde Aanmerkingen*, is daar toe ingericht; om *my* als een leugenaar en bedrieger ten toon te ſtellen, door dien hy, in myn Boek, DE WONDERLYKE LEIDINGE GODS, enz. Zaaken gevonden heeft, die hy met zyn verſtand niet begrypen kan, en hem daar door voorkoomen (wyl hy 't zelve zo vry ſpoedig gelezen heeft.) Als tegensſtrydig te zyn, en even daarom verklaart *Hy*, *My*, opentlyk *als een*

 Dwee-

Dweeper. Hier om is myne zucht tot den Heere. *Ach!* HEERE *schenk my wysheid en zagtmoedigheid, opdat ik mynen smader wat hebbe te antwoorden want ik vertrouwe op uw woord. Ende en rukt het Woord der Waarheid van mynen mont niet al te zeer, want ik hope op uwe rechten. Doet het niet om mynent, maar om uwes grootte Naams wille, en dat het tot zynen nutte strekken mochte, op dat Hy, zyne eigene verdorventheid en verkeertheid, min of meer mochte leeren kennen. Al is het maar* SLYK, *Gy kunt het immers als één middel gebruiken, om één blinde ziende te maaken. Het zy zo, Amen!*

Het beste Antwoord dunkt my te zyn, dat ik niets, niets het geringste my toeschryve, maar alléén den Heere; die alle dingen mooglyk zyn. Op dat zyn *Naam verheerlykt worden*, en daaröm, kan ik ook geene gepaster woorden vinden, dan met den *Blind Geboorenen* te antwoorden: EEN DING WEET IK, dat IK BLIND was en nu ZIE.

De aart en wyze waar van zich onzen getrouwen Heiland bedienden, om de Jongeren van Johannes (die hy tot hem gezonden heeft,) klaar te overtuigen, dat Hy de Waare Messias was, bestond daarin: dat hy zich beriep op de menigvuldige *Wonderwerken*, die hy gedaan heeft; en die Zy gezien, en gehoord hebben. Matth. 11. vs. 4. Wonderwerken, die in 't getal overtreffen, de wonderen van alle de Propheeten des Ouden Testaments te zaam genoomen, Wonderwerken, die van den Propheet Jezaia, zo veel Eeuwen te vooren voorzegt zyn geworden, die de Messias verrichten zouden. Cap. 35: vs. 4, en 42: vs. 7.

Het eerste Wonderwerk bestaat eigentlyk daarin,

Als hy zeide: *de* BLINDEN *zien*, niet aan één Blinde, maar, *aan veele Blinden gaf hy het Gezicht.* Luc. 7: 21. (en dit deedt hy niet alleen in een natuurlyken maar ook in een Geestlyken Zin, want het gebeurde doorgaans dat als de blinden het lichamelyk gezicht wederkregen, zy ook het geestlyke gezicht ontfingen,) En dit Wonderwerk, heeft Jezus niet verricht, in eene verborgene hoek, maar öpentlyk, op de Straaten, langs de wegen, Matth. 9: 27-32. Cap. 12: 22., 20: 29, 34. daar ieder vryheid had om te gaan, en die te zien, ja wel in de tegenwoordigheid van zyne ergste Vyanden, die zelfs na zyn leeven stonden. In den Tempel, Matth. 21 vs. 14.

De middelen, waar van hy zich bedienden, waaren onderscheidentlyk, dan alléén, door zyn enkelde Wil; dan door één woord; dan weder door 't aanraken, met zynen Vinger; als ook door de Oplegging zyner handen, enz. Bewyzende daar door, dat eene Almachtige kracht, in hem was, die *Hy* kon gebruiken en aanwenden, hoe en als het *Hem* behaagden; en dat hy, aan geene bepaalde middelen nog ook aan geene gestaage Order gebonden was, maar dat hy zo kon werken, als het met de Eere Gods, en het beste der Menschen, overéénstemden. Doch by alle deeze *Blinden*, die Jezus heeft zienden gemaakt, vinden wy niet, van eenige teegenstreeving, noch van iets, dat na oproerigheid was gelykende, ook niet, dat, zy die door zo eene wonderdaat geret waren geworden, daarom, voor het JoodscheSanhedrim geroepen wierden, om verklaring te doen, hoe, haare Oogen zyn geöpend geworden, dan alleen by den *Blindgeboorene*, dien Jezus met *slyk* de oogen streek, en daardoor is ziende geworden. Joh. 9: 6. Dit verwekte aanstonds eene verwondering,

ring, onder *de gebuuren, ende die hem te vooren gezien hadden, dat hy blind was*, daar was eene twyffeling, onder hun opgekoomen, of hy die perſoon was, *eenige zeide hy is het, en de andere zeide hy is hem gelyk.* Doch, Hy kwam eenvoudig voor de Waarheid uit, en zeide: *Ik ben het.* Ik ben het, die te vooren blind geweeſt ben!

En zo als deeze twyffeling, haar ontnoomen was, vraagden zy hem in verwondering! *Hoe zyn u de ooge geöpent?* Het kwam hun onbegrypelyk, en wonderlyk voor, om dat het nimmer gehoord was, dat een *blind geboorene*, ziende was gemaakt geworden; Hy antwoorden wederom openhartig, *de Menſche, genaamt Jezus maakte ſlyk ende beſtreek myne oogen*, enz. Dit gegeevene Antwoord ſtelde haar nog meer in verwondering, *Slyk!* dat waar na hun gedachten, beter middel om iemand blind dan ziende te maaken, in plaatze van eenen blinden, niet alleen, maar één Blindgeboorene het gezicht te geeven! Die verwondering was by hun zo groot, dat zy, het op zyn gegeevene antwoord niet lieten beruſten, maar *zy bragten hem tot de Pharizeeuwen*, die aan hem dezelve vraage weder voorſtelden; *hoe zyt gy ziende geworden?* Of ſchoon deeze arme Bedelaar, hier ſtond voor het Joodſche Sanhedrin, zo was echter zyn hart niet verſchrikt, wegens de hun, aan hem gedaane vraage; maar hy antwoorde wederöm met vrymoedigheid, hy (namentlyk Jezus) leide Slyk op myne oogen, enz.

Dat was, haar te hooren eene Ergernis, dat Jezus, aan hem zo een wonderwerk gedaan had, waaröver onder hun *twiſt* en *tweedragt* ontſtond, eenige zeide, *deeze Menſche en is van Godt niet, en*

an-

andere zeiden hoe kan een Mensch enz. Zy konden zich hier over onder elkander niet vereënigen, en namen daarop wederom haar toevlugt tot den Blindgeboorene, aan hem vraagende, *wat zegt gy van hem*? Ze waaren in gedachten, dat door deezen tweedragt, die onder hun ontstaan was, deezen geweezene blinden Bedelaar (*die nog nooit in de Bybel had konnen leezen*,) zyne eerstbetoonde vrymoedigheid om te antwoorden, aan haar. die in zich zelfs zo wys en gestudeerd waren, vervallen zouden; doch haare gedachten wierden verydelt, de Heere versterkte zyn eerst betoonde Vrymoedigheid, *ende hy zeide:* Hy *is een Propheet.* O! wat moet dit gegevene Antwoord, aan hun tot ergernis gestrekt hebben; Zy verklaarden hem voor een Zondaar, een Sabbathschender, en deeze erkenden hem voor een Propheet! Daar door zyn zy gansch woedende geworden, en het beste middel dacht haar te zyn, om het gantsch geval verdacht te maaken, en enkel voor bedrog te houden, dat hy een Man was, die nooit Blind was geweest, maar zyn doel was, om het volk te bedriegen; voorgevende dat Jezus hem had ziende gemaakt, en dat nog door zo een middel, dat tegens het natuurlyk verstand strydende was; zy wenden daar toe alle middelen aan, zy lieten zyne Ouders roepen, om hen deeze zaake te ondervraagen, hoopende uit hun iets te verneemen, waardoor het bedrog mocht ontdekt worden, of dat, die, uit vrees voor hun gezag, ontkennen zouden, dat deeze Man, haar Zoon was, en dan zoude zy hem als een Leugenaar en Bedrieger ten toon stellen; daarom deeden zy aan hun, eene drieleedige, listige Vraag: *is deeze uwe Zoone, welke gy zegt dat Blind gebooren is, hoe ziet hy dan nu*? Hoopende dat zy zich mochte verspreeken, en uit vreez' antwoorden Hy is onzen

Zoon

Zoon niet, of hy is niet blind gebooren, of dat hy op eene andere wys, dan door Jezus zyn Gezicht bekoomen had. Maar zy wierde ook hier wederom van haar opgevatte hoop berooft, en in plaats van hem als een Bedrieger en Leugenaar te vinden, zo wierd daar meede de Waarheid van zyne Ouders, te meer beveſtigt, want zy getuigden met groote verzekerheid zeggende: *Wy weeten dat deeze onze Zoon is, en dat hy blind gebooren is?* Maar dat wy uwe derde Vraag, mede zoude beäntwoorden, waarom het u eigentlyk te doen is, en dat gy niet begrypen kond. *Hoe hy nu ziet, weeten wy niet, Vraagt hem zelve enz.* Hier blykt de zwakheid der Ouders volgens vs. 22.

Van deeze haare verwagting dan, ook berooft zynde. *Zo riepen zy dan voor de tweedemaal, den Menſch die blind geweeſt was, en zeide tot hem* (als eertyds Jozua tot Achan zeide, Cap. 7: 19. *Geeft Godt de Eere.* Zy wilden hem door haare ſchynheiligen taal tot beleidenis van zonden beweegen. Beken dog het bedrog voor den Alweetende Godt, de kenner der Herte, en belyd de Valſchheid van U voorgeeven; — En indien het waarlyk zo is, dat gy blind Gebooren zyt, en Gy uw gezicht verkreegen hebt, door de hulpe van deezen Man, zo geeft alle de Eere aan God die ze alléén toekomt, en niet aan Jezus den Nazarener, *want wy weten dat deeze Menſche een Zondaar is*, ſchoon zy konden hem van geene Zonden overtuigen, ſpreeken zy hier in haare ſtoutheid, om hem te laſteren en voor een Zondaar uit te kryten. (Ach is de Heilige en Onſchuldige Jezus, die van geene Zonde wiſt beſpot en gelaſtert, is het dan wel wonder, als zyne navolgers den Stekel- en ſpotagtige Tongen voelen moet? Zouden

zy zich dan van de booze Waereld een beter Tractement belooven of verwachten, dan haar Heer en Meester ondervonden heeft.) Doch zy konden met alle haare uitvindingen, niets uitwerken, *hy dan antwoorde*, *of hy een Zondaar is en weet ik niet*, dat kan ik onmooglyk begrypen, zo als hy zich in 't volgende 31ste Vers met een onwederspreeklyk bewys uitdrukt, dat Jezus geen Zondaar kon zyn, want openbaare Zondaars, Bedriegers en Leugenspreekers, worden niet van Godt verhoort. Maar *een ding weet* IK, *dat* IK *Blind was*, *en nu zie.* Al komt het U nog zo onbegrypelyk en ongeloofbaar voor, al had GY nog zo veel zwarigheeden daar teegen intebrengen, zo kunt gy my dit niet ontneemen; want *dat weet* IK. Ik ben daar van levendig overtuigt, *dat* IK *blind was*, *en nu zie.* En dat wonderwerk, heeft Jezus AAN MY gedaan. En zich daar toe, van niets anders bedient heeft, dan van SLYK!

Waarlyk ons natuurlyk Verstand moet hier stil staan, en zich in verwondering als verzinken, dat een *Blind geboorene*, die nog *nooit* de Schriften van Mozes, nog de Propheeten *heeft geleezen*, en die nog daarenboven een veráchten Bedelaar van zyner Jeugd af aan geweest is, in staat was, zo verstandig, zo voorzichtig, zo bedaard, te redeneeren, en eindelyk zo vrymoedig te spreeken, voor het geheelen Sanhedrin, die in hunne eigen oogen, zo wys en hoog gestudeert waaren. Ja hy vraagde aan hun, *Wilt gy lieden ook zyne Discipelen worden*? Het vuur der Liefden, moet in zyn Hart ontstooken zyn geworden, tot Jezus die zo een weldaad en wonder aan hem gedaan heeft, al zouden zy hem verscheuren in haare verbittering, zo moest hy egter de waarheid spreeken, al konden zy dezelven, met haar

haar verblind verſtand niet begrypen, zo kon hem dat niet te rugge houden. Hy moet zekerlyk eene bizondere kracht, in zyne Ziele zyn ontwaar geworden; onder de ſchenking van zyn gezicht. Dat Hy Jezus, zo verdedigt voor het Sanhedrin, en om hem geleeden had, met Scheldwoorden overlaaden, en eindelyk op het laatſte, van haar uitgeworpen te worden, en zulks blykt klaar uit het vervolg, zo als het Sanhedrin hem uitgeworpen had, *ende* (Jezus) *hem vindende*, *zeide* HY *tot Hem*, *gelooft gy in den Zoone Gods?* Waarop hy vragender wys *antwoorde ende zeide*, *wie is Hy*, enz. Toen was reeds de begeerten en het verlangen, in hem gewrocht, Ach zeg my doch, *wie is Hy*, waar is hy, op dat ik hem vinden mogen; en hy wiſte niet, dat het Jezus was, die nevens hem ſtond, en die met hem ſprak, die dat wonderwerk aan hem gedaan had, en voor wien hy, zo geſtreeden en geleeden had; want hy hadde Jezus, nog nooit, met zyne lichaamelyke oogen gezien; hy was blind, toen hem zyne oogen beſtreeke wierden; en als hy, van het Badwater *Siloän* weder te rugge kwam, zo was reeds *Jezus* van daar gegaan; gelyk hy deeze vraage van de Gebuuren, aan hem gedaan, beantwoorde, *Ik en weet het niet*. vs. 12. Daarom als zich Jezus aan hem, wil bekent maaken, zo zeide hy, tot hem, *en gy hebt hem gezien*, ſchoon niet met lichamelyke oogen, zo hebt gy, hem doch gezien, met Geeſtelyke Oogen, en nu ziet gy hem tegenwoordig, Hy ſtaat voor U, *ende die met u ſpreekt*, *dezelve is het*. Dit waar wederom een zonderlinge blyk van Gunſtbewyzing aan deezen Man, dat hy zich zo klaar en duidelyk aan hem bekent maakten.

(*Het Vervolg hier na.*)

VERVOLG

VAN 'T EENVOUDIG ANTWOORD ENZ.

IK kan my gemakkelyk voorſtellen, dat 'er Menſchen zullen gevonden werden, die over deeze volgende Vraag; niet alleen geërgert zullen worden, maar ook dezulke die daar over weder *Beredeneerde Aanmerkingen* zullen maaken. Namentlyk dat een Vreemdeling en nieuwling in het Chriſtendom, zich verſtout zo eene Vraag te doen; doch dit alles kan my daar van niet afhouden.

Myne Vraag dan, beſtaat hier in: of 'er niet zulke Menſchen onder de zogenaamde Chriſtenen noch heeden ten daagen gevonden werden? Die wanneer ze hooren, of in een Boek lezen, dat een *Blind geboorene* (Jood) die nog nooit in den Bybel heeft gelezen, ja niet heeft kunnen lezen, wegens zyne Geeſtelyke Blindheid. Want *hare zinnen zyn verhart geworden. Want tot op (den dagh) van heden blyft 't zelve dekſel in 't leeſen des Ouden Teſtaments, zonder ontdekt te worden*; enz. 2 Cor. III: 14. (*Gelyk geſchreven is, Godt heeft haar gegeven eene Geeſt des diepen ſlaaps, Oogen om niet te ſien, en Ooren om niet te hooren) tot op den huydigen dagh.* Rom. XI: 8. En daarom nog nooit God in zyne Eigenſchappen heeft leeren kennen, nog veel min zich zelfs. En echter door Jezus is ziende gemaakt; dat

konnen zy onmooglyk begrypen; Ja zy konne het niet gelooven; Waarom niet? Om dat zy met een vast vooröordeel zyn ingenoomen, *dat nog nimmer is gehoort, dat een Blind gebooren (Jood) is ziende gemaakt geworden.* Zy zyn alle bedriegers geweest, hunne gezegdens, waaren enkel daar toe ingericht, om het Volk te bedriegen, voorgevende dat Jezus, zo een wonderwerk aan hun gedaan had, en hun ziende gemaakt; dat echter een zaak is, die by hun onmooglyk is, *want uit een versteent Jooden hert, kan geen Christen beeld gevormt worden, en dat ook* (niet) *met hoe veel moeite men daar toe ook aanwend. Men kan* (dog) *nooit verzekert zyn, dat een Gedoopte Jood, een bestendig en gelovig Christen zyn zal*, enz. (*a*) Gevolglyk moet ook deeze een Bedrieger zyn, en

(*a*) Dit heeft ook aan myn *aanmerkingmaker vrymoedigheid* gegeven, om zyne Penne tegens my optevatten. Zo als hy zich pag. 32. reg. 25. duidelyk uitdrukt. Doch daaröp moet ik weder vraagen, is dit dan als iets, dat geheel onmooglyk is? Is dan die GOD, die machtig was, *Sauls* hart in een oogenblik te veranderen 1 Sam. 10: 9. ja *Abraham uit steene Kinderen te verwekken*; uit verharde Heidenen zich een Volk toe te bereiden, en die in zyn Genade Verbont op te neemen, niet ook machtig een hart versteent Jooden Hart (daar doch 't bloed van Abraham door haare Aderen vloeit) leenig te maaken? *Heeft dan God zyn Volk verstooten?* Zyn ze dan geheel en Eeuwig verworpen, dat niet eén éénig Schaap van de verlooren Schaapen, van 't Huis van Israël, tot de gemeente Gods, zou konnen worden toegebracht? Waar blyven dan alle die beloftens, en in 't bizonder Jerem. 31: 37. *Zoo zeyt de* HEERE; *indien de Hemelen daar boven, gemeten en de fondamenten der Aarde beneden, doorgront konnen werden; zoo zal ik ook het gantsche zaat Israëls* verwerpen, *om alles dat zy gedaan hebben, spreekt de* HEERE; en nog andere Plaatzen, die ik onnodig agt hier by te voegen. *Dat zy verre, Godt en heeft zyn Volk niet verstooten, het welk hy te vooren gekent heeft.*

en door dit vaſt ingezooge vooröordeel, komen zy zo ver dat zy het by zyn gezegdens niet laaten beruſten, maar wenden alle vlyt die hun mooglyk is daar toe aan, om uit zynen woorden, of uit het lezen

heeft. Het is waar *dat de verharding voor eendeel over Iſraël gekomen is*, blindheid des verſtands, en hartnekkigheid des Herten is op hun gevallen, *het geene Iſraël zoekt dat en heeft het niet verkreegen*: Zo hebben zy het gezocht, en zoeken het nog, hunne Gerechtigheid in hunne werken, en willen de Gerechtigheid die voor Godt geld niet onderworpen zyn. *Maar de uitverkorenen hebben 't verkregen.* Ze hebben 't verkregen en verkrygen 't nog, namentlyk *die geenen die hy te voren gekent heeft.* Die aan den Meſſias gelovig zouden werden.

Zo ſchrlkkelyk boos, hunne tegenswoordige toeſtand is, en zy als afgehouwene verdorde en geheel doode takken zyn. Zo ſwaar hunne bekeering tot de waaren Chriſtelyken Godsdienſt thans ſchynt te zyn; zo kan doch echter de groote God, *die alles mooglyk is*, haare ooge öpenen, hun hart beſnyden, en door het geloof aan Chriſtus Jezus zynen Zoon, in 't met hunnen Vader Abraham geſlootene Verbont, weder inënten. Die God die hun heeft afgehouwen, *is Machtig dezelven weder in te enten.* Och ja! Hy is één God van wonderen, alle zyne weegen zyn wonderbaar, en niets is hem te wonderlyk.

Mooglyk zal men my hier op Antwoorden, het is waar, dat Volk heeft nog grootte beloften: dat zy zullen tot God in Chriſtus bekeert worden, daar van zyn in den Bybel overvloedige bewyzen te vinden, maar dat zal eerſt in de laaſte daagen der vervulling komen. Wanneer *de volheid der Heidenen zal zyn ingegaan, en* DAN *zal geheel Iſraël zalig werden.* Dat is ook zoo, ik ſtemme zulks gaarne toe, dat GEHEEL Iſraël, eerſt in de laatſte daagen, zal werden toegebragt, maar de vraag is, of de Goedertierene Godt in die tuſſchentydt van zo veele Eeuwe, niet eenige daar van kan of wil tot zynen Gemeinten toedoen, om daar door zyn Volk te troosten, dat Hy een God van AMEN is; dat Hy ook ter zyner tydt, die alléén hem bekent is, zyne beloften vervullen zal; Ik denke van Ja. En als men de Kerklyke Geſchiedeniſſen wilde naſlaan, dan zouden men zien, dat 'er geen eene Eeuw is

zen van zyn Boek, iets te konnen vinden, dat zich teegenſpreekt, op dat zy hem doch öpentlyk voor een Bedrieger zouden konnen ten toon ſtellen; ze verdraaijen zynen woorden, ja zy vergunnen zich zelvs, niet zo veel tyd om het Boek met aandacht te lezen.

En in 't bizonder, wanneer de *Blind geboorene*, in zyne eenvoudigheid verhaalt, hoe en op wat wyze, en door welke middelen zyne oogen zyn geöpent geworden, namelyk door Slyk! (door het leezen in de *Medreſch* en in den *Talmud*,) door zo een middel dat tegens haar natuurlyk en ingebeeld verſtand ſtrydig is; door zo een middel, dat veel eerder een ziende Blind, dan een Blinden ziende zou konnen maa-

voorby gegaan, waarin niet eenige van dat volk zyn Geloovig geworden niet alleen; maar ook tot hunne Doodt zyn getrouw gebleven.

De Hoofdverhindering van hunne bekeering is, eerſt aan haare zeide, hunne Halſterrigheid en Ongeloof, *zo zy niet en blyven in hun ongeloof, zoo zullen zy* (zegt Paulus) *ingeëntet worden.* En van de andere zyde, dat zy zich ſtooten aan het erglyk leven (van zommigen) die zich Chriſtenen noemen; en in 't bizonder wanneer hun dergelyke *beredeneerde Aanmerkingen*, onder de ooge komen en die lezen, wat moeten zy denken, wat moeten door dergelyke Geſchriften, niet al vreemde gedachten van 't Chriſtendom by hun opkoomen. Die noch verhart en verſtokt zyn, moeten zich verblyden, en roepen. Ha, Ha! wat vreugden en blydſchap hebben onze oogen gezien. Zie daar! ook deeze werd van hun, voor een Dweeper, Bedrieger en Leugenaar uitgeſcholden. En by die geenen, daar reeds eenige vonkskens van overtuiging zyn opgekoomen, en mooglyk zo ver gevordert zyn, om byna die grootte ſtap, uit het Joodendom, tot in 't Chriſtendom te doen. Moete zy door zulke Geſchriften niet met vrees overvallen en daar door die tedere vonkskens niet geheel en al uitgebluſcht worden?

maaken, dat konnen zy nog minder draagen, en zy worden door haare Driften, in haare Ergernis zo ver vervoert, dat ze beginnen te ſpotten, en zeggen: die middelen zyn geen middelen, en geeven daar aan een Naam, van een *onmiddelyke Openbaaring*, een *hoorende ſtemme*, een *ſchreeuw* en *Inſpraak* te zyn en ſchelden hem eindelyk voor een *Dweeper*. Ja zo het in hunnen macht was, of dat ze het zo ver brengen konden, om hem uittewerpen, daar in zoude haar grootſte vergenoeging beſtaan; en by dit alles zo tracht men dien Haat te verbergen, en haar in teegendeel in een ſchoonſchynende gedaante te vertoonen, niet als of dit van hun geſchieden, doordien zy met vooröordeel tegens dien Perzoon zyn ingenoomen, en als of zy dachten *dat zyn geheele zaak bedrog is*, dat zy verre. Neen in tegendeel, het geſchiet alleen van hun *ten nutte van de Kerk, en derzelver Leere, om de* DWEEPERY *daar in te keer te gaan.* (*b*)

Doch

(*b*) Helaas! het is eene waarheid, dat 'er zulke Menſchen gevonden worden, die nog doodt zyn in haare Zonden, blind in haar Verſtand, vervreemt van 't leven dat uit Godt is, enz. En die zich echter verbeelden, zich zelvs bedriegende (door haare uitterlyke en letterlyke kennis, die zy in 't Woord Gods hebben) dat zy in de gemeenſchap met Godt, in 't Verbond der Genaden ſtaan, ja dat zich Godt aan hun geöpenbaart heeft! Men hoort uit haare mondt de taale *Beliams* als hy zeide: *De hoorder der reden Godes ſpreekt, ende die de Wetenſchap des Allerhoogſten weet: die des Almachtige geſichte ziet, die verrukt word, ende dien de oogen ontdekt worden.* Ze ſpreeken als een Blinden van 't Licht, die de Geeſt niet en hebben, van de dingen die des geeſtes Gods zyn enz. en dat alles met zo een ſchyn dat men niet denken zouden, dat zy het uit een huigelachtig, maar uit een oprecht en geheiligt Hart voortbrachten.

Doch alle deeze laster Taal, zaamgenomen, konnen my niet afschrikken om de waarheid te zeggen, en zegge het *UEd.* openhartig nogmaal: *Een ding weet ik dat ik Blind was, en nu zie!* En dat heeft de ont-

Doch ik hebbe nog van geen zulk een Geestdryver gehoort nog gelezen, die zich in zynen verbeelding zo bedriegen zoude, of bedroogen heeft; om Vrouw en Kind enz. te verlaaten, als een Vreemdeling in de Woestyne deezer Waereld om te zwerven, en by dit al wat hem wedervaaren is, en nog daaglyks overkomt; By die ingebeelde Geestdryvery standvastig te blyven. Ik weet het niet! Maar geef U zulks ter nadenking over.

Mooglyk zult gy daarteegen hebben in te brengen, wie verzekert my dat uw Vertellingtjes, die gy in u Boek doet, namentlyk: dat gy Vrouw en Kind, enz. hebt moeten verlaaten, waarheid is, moet ik dit zo maar op U gezegden gelooven? Ja nog meer wie weet wat gy in u Land en Stadt bedreeven hebt? En daarom mooglyk als één Bedrieger zyt verjaagt, en nu geeft Gy voor, dat zulks alleen is geschiet om de Naam van *Jezus*, enz.

Wat dit aangaat zoude ik UEd. niet kwalyk neemen, want dat is mooglyk, dat zulke gedagten, twyffelingen en verdenkingen, in 't gemoed kunnen opkoomen; daar toe is onze verdorvene Natuur geneigt, om altoos van onzen naasten het ergste te denken en te gelooven! Maar de vraag is: zou dan daar toe, geheel geen middel te vinden zyn geweest, (of nog) om de waarheid daar van te kunnen onderzoeken? Heb ik niet alles duidelyk genoeg, met Naam en Toenaam, zo wel myn Perzoon, als die van myne geweezene Vrouw; haar Vader; het Landt en de Stadt myner Geboorten en daar ik ben woonachtig geweest, beschreeven? Ik denke dat UEd. *Nieuwstadt aan de Waag* in de Land-Kaart, zou hebben konnen vinden, en bizonder in deeze Stadt *Amsterdam, die daar woont aan de ingangen der Zee, handelende met de Volken, in veele Eilanden:* In zo eenen Stadt zeg ik: daar zulke Comptoire gevonden worden, die haare Correspondentien door de geheele Waereld uitbreiden; zoude dit UEd. zo veel moeite veröorzaakt hebben, om na myne Stadt te schryven, om onderzoek en navraag te

ontfermenden Jezus aan my gedaan; Ik heb na hem niet omgezien, (want ik was blind,) maar Hy na my, en daar toe heeft Hy, zich niets anders bedient dan van SLYK!

En

te doen, wegens myne vervolging, en wel in 't bizonder na de oorzaak daar van, waaröm zulks gefchiet is, om te weeten, of myn voorgeeven waarheid is, of niet, was dat niet het allervoortreffelykfte, ja 't allergemaklykfte middel geweeft, daar UEd. zich van had konnen bedienen, om de waarheid getrouw te onderzoeken? Mooglyk zou UEd. een gansch ander bericht ontvangen hebben, volgens u verwachting; dan zoud gy niet nodig gehad hebben, om u tydt zo te verkwiften, u hoofd te breeken, met het fchryven van *Beredeneerde Aanmerkingen*; en de Menfchen onkoften te veroorzaaken, hun met uwen Brieven te overlaaden, en hun den tydt te ontrooven. Dit alles had UEd. dan met weinig moeiten, en weinig woorden, op een half blad konnen uitrichten, wyl gy dan maar een kort berigt had behoeven uit te geeven, waar in Gy alleen maar had behoeven aan te toonen, dat al myn voorgeeven, niets dan bedrog en leugentaal was. Is dan zulk een Bedrieger die niet alleen Menfchen, maar ook Gode beliegt, niet duizentmaal erger, dan een *Dweeper?* want een Geeftdryver kan echter een Eerlyk man in de Zaamenleeving zyn, of fchoon hy zich zelvs bedriegt.

Antwoord UEd. hier op dat zy verre, dat ik alles voor Bedrog houden, *want dan moeft ik hem; tevens voor eenen* FIELT *en voor een* MONSTER IN GODLOOSHEID *houden.* En daarom heb ik die moeiten ook niet willen aanwenden, enz. Dus moet ik hier op wederom vraagen: of UEd. niet in verwondering moet verzinken? Kan dan dat onze bloote Natuur te boven komen, is dit dan zo gemakkelyk voor ons, om ons vleefch en bloet te overwinnen? Al zyn wy in 't woord van Godt nog zo Ervaaren, al konnen wy de geheele Bybel van buiten; al zyn wy in ons verftand van de Waarheid nog zo overreet; dan is het nog niet meer dan een Hiftoriefch geloof, en komt het eindelyk op de Proef aan, zo gaat het als met de Jongeling Matth. 19: 16 23. By wien wel een verlangen in zyn Hart was, om 't Eeuwige Leven te erlangen, zich verbeeldende, op den weg der Zaligheid te zyn, wyl hy van

 die

En waarom moet UEd. zich daar zo over ſtooten en ergeren? Als ik betuigen dat het Ouden Teſtament voor myn een verzegelt Boek is geweeſt En gevolglyk zegt gy pag. 7. reg. 1-8. *kon hy ook zyne overtuiging niet door het middel van Gods Woord verkreegen hebben, het welk anders Gods gewoonen weg is, wanneer hy iemant tot zyne Gemeenſchap roept: En zo waar 't in Paulus tydt, zie Rom. 4. (c) Maar Duitſch zegt ons dat het Ouden Teſtament hem toen nog een verzegelt Boek was, enz.* Wat dit aangaat, ben

die ſchandvlekken des bedrogs, en grootte uitſpattingen des verderfs vry was, maar doe hem Jezus eene Les gaf, om alles te verkoopen en aan den Armen te geeven, en hem na te volgen, dat waaren voor Hem harde woorden om te hooren; *Hy ging bedroeſt van Hem.* Voorheen had Hy zich beroemt, dat Hy van der Jeugd af aan, alle gebooden gehouden had; maar nu by deeze Proef wierd het openbaar, dat Hy nog niet eens het eerſte Gebod verſtaan, veel min aan het zelve voldaan had. — Ach! valt het een Menſch zwaar van zyn Rykdom, de natuurlyke neiging zyns Hart aftetrekken? Wat moet het dan niet Zuur en Bitter ſmaaken om Vrouw en Kind, dien Hy als zich zelv bemint te verlaaten? Moet daar toe niet een bizondere kragt Gods, en zynen Genaden, ons zwakke Aardwormen, die van en uit zich zelvs, niets doen kennen, te hulpe koomen?

(c) Het ſcheind dat zich UEd. ook hier (wegens u ſpoedigheid) moet verzonnen hebben, want in dat geheele aangehaalde Capittel is niets daar van te vinden, maar alleen het oogmerk van den Apoſtel is om aan te toonen dat den Menſch gerechtvaardigt wordt door het *Geloof*, en zulks beveſtigt hy, door het voorbeeld van den Patriarch Abraham, de Vader der Geloovigen, die niet door de Beſnyding des Vleeſches, of op een andere wys, de gehoorzaamheid der Wetten, maar alléén het Geloof, is hem tot gerechtigheid gerekend geworden. had UEd. als een lid van de Gereformeerde Kerk, die zo daar voor yvert, en een Beminnaar daar van ſchynt te zyn, niet meerder voorzichtigheid behooren gebruikt te hebben?

ben ik met UEd. eens dat het Gods *gewoonen weg is*, en dat Hy zyn Woord gebruikt als een gepaſt middel, om den Zondaar, op een redelyke wyze te overtuigen, en tot zyn Eeuwige Zaligheid te onderrichten; *Het is een zaadt der wedergeboorten.* 1 Pet. I: 23. *Het verlicht de oogen, en bekeert de Ziele*, Pſalm XIX: 8 — 9. *Het is ſcherper dan een tweeſnydend ſwaart, levendig en krachtig en dringd door tot de verdeelinge der Ziele ende des Geeſtes* Hebr. IV: 12. *Het vermorſelt het verſteende hart, als een hamer de ſteenrotze te morſelen ſlaat* Jer. XXIII: 29. De Menſchen moeten hooren zullenze gelooven, en Gods Woord moet gepredikt worden zullen ze hooren zo als zich *Paulus* uitdrukt Rom. X: 17. en daarom, hoe gelukkig moeten zich die geene ſchatten, die deeze weldaat wedervaart, als levende onder 't gehoor van 't Evangelium! Hoe lieflyk zullen onder haar de voeten zyn van die geenen, die 't Evangelium des Vredes, en die vrolyke Boodſchap hun verkondigen! Doch daar moet nog een Almachtige Kracht Gods, by het woordt koomen, die de Ziele aangrypt, haar verſtant verlicht, den Wille krachtdadig verändert, het ſteene Hart als waſch verſmelt, en den Menſch tot het Geloof brengt. Het geloof moet door den H. Geeſt in 't hart gewerkt worden en zonder dien kan men Jeſus niet zyne Heere noemen, want als het woord in zich zelfs zo eene kracht hadde, zo moeſt het ook eenerly werking hebben, by, voor en op alle die het hooren; dat de ondervinding genoegzaam tegen ſpreekt. De Jooden hoorden Jezus zelfs en zyne Apoſtelen het Evangelium Prediken, waarom geloofden zy dan niet? Dit hebben de Propheeten voorheen gezien, en door den Geeſt der voorzegging verkondigt, hoe het met de Prediking van 't Evangelium onder de

Jooden gaan zouden, en in 't bizonder de Propheet Jezaia, die deeze bedroefde klagten uitſpreekt: zeggende, *Wie heeft onze Prediking* GELOOFT! Jez. LIII: 1.

Doe *Lydia* zoude bekeert worden, waar het daar mede niet genoeg, dat zy Paulus hoorde Prediken, maar daar moeſt nog een onmiddelbaar werk Gods bykoomen. *De Heer opende haar hart, dat zy acht name op het geene van Paulus geſprooken wierd.* Hand. XVI: 14. Had de Heere haar hart niet geöpent, zo zoude zy daarop geen acht gegeeven hebbe, en ledig zonder vrucht, zoude zy van daar zyn gegaan. Kan UEd. my eene Beſchryving geeven, welke werkinge in haar hart zyn omgegaan? *Nicodemus*, was een geleert Man. Ja hy was een *Meeſter* in Iſraël, hy heeft zekerlyk het O. T. gelezen, en hy wiſt echter niet dat men moeſt wedergebooren worden! Denkende dat hy wederom in 's Moeders buik zou moeten ingaan. Joh. III: 4. Zulks kon hy onmooglyk begrypen vs 9.

Ook de order zelfs in deeze overtuiging, die Godt met zyne kinderen houd, is zeer onderſcheiden, by den één langzaam, by den ander ſpoedig; by deeze zacht, by geene harder en zwaarder, tot die komt hy in *Vuur*, *Onweder* en *Stormwind*, en weder tot den anderen, in eene *ſtille bruiſſing*, dog hy is vry, hy is machtig als het nodig is een Zondaar, in zyn geweeten te overtuigen, en uit zyn verderf te rukken, als zit hy in een duiſter land en in de ſchaduwe des doods. Is de *Stokwaarder*, die zo eene vyand van Jezus en zynen navolgers was, door het middel van Gods Woord overtuigt geworden? Heeft hy in zynen ſlaap in den Bybel gelezen, dat hy ter middernacht, met zo eene ſchrik en beving, voor de voeten van *Paulus* en *Silas* nederviel, vragende: *lieve Heere wat zal ik doen, op dat ik zalig worde?* (zo als ik my, in myne Belydenis pag. 16-20. breed-

breedvoerig daarover verklaart hebbe, en onnodig achte hier te herhaalen.) Ik zal UEd. niet vragen: wat UEd. dunkt van de kinderen die in hunne jeugd Sterven, voor dat ze nog kennis, aan 't Woord van Godt hebben, dat zoude my te uitgebreid zyn. Maar wat dunkt Myn Heer, van een Mensch dat doof gebooren is, die het onmooglyk is te konnen leeren lezen, (want anders zouden UEd. konnen zeggen, dat hy door het lezen, zou konnen overtuigt werden) zou Gy zo eene durve verdoemen? zou Gy durven zeggen, dat Godt niet magtig is, zo eene te overtuigen? niet dat ik daar mede zeggen wil, dat Godt ook my, *onmiddelyk* bewerkt en myne Ziele verlicht heeft, (zo als Gy myne Woorden verdraait,) dat zy verre, en dit is myn troost, dat alle Verstandige en Waarheidlievende Lezers, die in myn Boek zonder vooröordeel en met aandacht lezen, daar in geene *onmiddelyke* overtuiginge, nog *Openbaaringen*, zo als UEd. die gelieft te noemen, zullen vinden. Laat ik derhalven hier van afstappen en zien, wat UEd. nog al verder *vreemd* voorkomt, als pag. 7, 8. waar gy zegt: *Want is 't dan niet* vreemd *dat dit driemaalen, tot dat einde gebeurt zy, en 't egter van den* 12 *Novemb.* 1761. *tot* 6 *May* 1762 *niet anders dan eene verkeerde uitwerking gedaan heeft, namelyk, dat hy om voor zyn gemoed troost te vinden, alle weeken tweemaal* 24 *uuren vasten; verdient het egter onze opmerking niet dat Godt op zulk eene wyze zich driemaal* ONMIDDELYK (*d*) *aan hem zoude geopenbaard hebben, en in weerwil van deszelfs bidden en weenen, hem*

(*d*) Ik bid U hoe kond gy, doch deeze overtuiging, ONMIDDELYK noemen, is 't niet geschied onder 't lezen van den *Medresch*, en dat nog juist van zo een gepaste stof, handelende over de Bekeering, om dezelve niet van dach tot dach

hem niets ontdekt hebben van den weg der verzoeninge. Wat zal ik u hierop antwoorden, het komt u *vreemd* voor, gy kond het niet begrypen, daartegen wil ik niet ſtryden, doch ik denke als UEd. deeze vraag, aan de Kinderen Gods zoude voorſtellen, dan zoude ze mooglyk niet alleen van zo een korten tyd van 6 maanden U zeggen konnen, maar van Jaaren, dat zy wel van haaren Rampzaligen toeſtand zyn overtuigd, en dat zy onder de laſt hunner zonden gebukt waaren, en hoe zy daarom alle middelen hebben aangeſteld, om zich met Godt te verzoenen, door haare eigene Gerechtigheid, daar zy doch in 't midden van 't Chriſtendom zyn opgevoedt, en de weg der verzoening hun daaglyks werd voorgeſteld en aangebooden, Geleert en Gepredikt word. Ja vraag eens aan u zelfs, Myn Heer! zo gy u anders nog errinnere kont, aan u eerſte overtuiging, die in U ziel is omgegaan, of zo aanſtonds U hart is los gemaakt, om van eigene gerechtigheid af te zien; wat komt u dit dan zo VREEMD voor, van een geboorene Jood, die van zyne Jeugd af aan, in de Leer van eigene Gerechtigheid is opgevoedt, en met de leeringen van den *Talmud* vergiftigt werd; dat hy zich zoekt met Godt te verzoenen door zyn eigene gerechtigheid! En wel in 't bizonder vraag ik UEd., heeft dan de Goedertierene Godt, niet eindelyk myn *bidden en weenen* verhoort: en my den weg der verzoening ontdekt? Och ja, ter zyner tydt, toen het hem behaagden. *Hy is een Godt die zich niet verborgen houdt, voor die Zielen die hem zoekt.*

Denkt

dach uitteſtellen, en zo was 't ook in 't vervolg onder 't ſtudeeren in den Talmud (zie myn Boek pag. 13-25.) al is 't nog zo een gering middel en niets anders dan Slyk! En ſtrydt dan deeze overtuiging tegens zyn H. Woord?

Denkt UEd. *billyk te moogen vraagen: waarom hy dan in 't* O. T. *niet heeft nagespoort, of hy daar in konden ontdekken hoe vergeving by Godt te verkrygen is. Immers hy had den Bybel in zynen Boekenkas, maar dit doet hy niet.* Deeze Vraag kan ik UEd. niet ten kwaaden duiden, maar ik antwoorden UEd. in waarheid, dat ik ter dier tydt, of schoon van mynen Zonden overtuigt zynde, ik echter doe nog den *Talmud* hooger dan den *Bybel* schatten, (zie myn Boek). En hadde het den Heere behaagt, om myne Ziele op te wekken, in zyn Woord den weg der Verzoeninge te zoeken, zo waar 't zekerlyk geschied, zo als 't ook na die tydt in myn geduurende zesjaarige omzwerving geschied is, zo als in myn Boek van Pag. 81. tot aan 't einde toe duidelyk te zien is. Maar genoomen, ik hadde in 't Oude Testament geleezen, hadden ik het daarom konnen verstaan? hebben wy daar toe geen licht van boven nodig? De *Moorman* las ook in de *Propheet Jezaias*, heeft hy konnen verstaan wat hy las? Neen, hy betuigde tot *Philippo* zeggende: *Hoe zoude ik kennen zo my niet iemant onderrecht?* Hand. VIII: 31. En hadde Philippo aan hem de Schrift niet verklaart en Jezus verkondigt, Hy was als een MOOR *die zynen Huid niet veranderen kan*, weder na zyn landt gekeert.

En moet dan UEd. geen onderscheid maaken tusschen zo eene die in 't midden van 't Christendom opgevoedt werd, die in de Leere der Waarheid, van zyner Jeugd af aan onderweezen word, die alle gelegentheid heeft, als hy maar wil, om dat woord van Godt te kunne hooren. Zekerlyk, zo een, zeg ik, als hy zich door Gods Genaden zelfs leert kennen, wat hy is, die kan zich ook 't woord aanstonds te nutte maken, den weg der Verzoening werd hem

uit

uit het zelve verkondigt; maar dat arme Volk, wiens tegenwoordige tooſtant zo verdorven is, (zie myn Boek pag. 6-8.) het *Oude Teſtament* lezen zy niet, in tegendeel, zy verſpillen haare koſtelyken tyd met den *Talmud*, geen Evangelium mogen zy in hunne huize hebben, veel min, dat zy in een Kerk zoude durven gaan om een Preek te hooren; (UEd. moet my wel verſtaan, ik ſpreek niet van Holland, daar 't hun van de Chriſtenen niet geweigert word,) dan is de Vraag, volgens u vaſtſtelling, hoe zouden zy konnen Gelovig worden! 't zy dan dat het Godt behaagden, zo een Philippo tot hun te zenden, die haar de Schrift verklaarden en Chriſtus Predikte! En zoude dit niet ook op een buitengewoonen en wonderbaare wyze moeten geſchieden? En al deedt Godt zo een wonder, en het gebeurde eindelyk dat een Jood, door 't Woord, of door een Preek in zo eenen korten tydt als de *Moorman*, zouden gelovig worden, wat zou men dan niet al *Beredeneerde Aanmerkingen* maaken en met zyn Verſtand redekavelen; hoe is dat mooglyk, hoe is dat te begrypen, moet dat niet vreemd voorkomen dat een blindgeboorene Jood, in zo eene korten tydt tot een zienden Chriſten is geworden! Dit alles geef ik UEd. ter nadenking over.

Verder is myn voornemen niet, om UEd. op al u *Beredeneerde Aanmerkingen te antwoorden*, want het zyn vooreerſt zulke Redeneeringen die zich zelfs by ieder verſtandig Lezer wederleggen, en daarom achte ik onnodig, mynen koſtelyke tydt, daar mede te verſpillen, ik hoop my dezelven beter te nutten te maaken; Myn oogmerk is ook niet geweeſt, om dit myn *Eenvoudig Antwoord*, zo uittebreiden, dat ik dacht daar van een Boek tot myn voordeel te maaken, zo als UEd. denkt. Neen, God weet het! dat

het

het alleen geschiet is, om u te overtuigen dat ik geen *Dweeper* ben, en dat ik geen *onmiddelyke Openbaaring* gehad hebben, zo als gy, my door Uwe uitdrukkingen tracht haatelyk te maaken; maar dat zich de Goedertierene Godt, tot myne overtuiging, van *middele* bedient heeft, als schynen die in uw oogen nog zo gering en tegenstrydig te zyn. Zo kan het UEd. doch niet *onmiddelyk* noemen. — En hebbe ik my op eenige Plaatzen uitgedrukt, dat mooglyk op eene andere en beeter manier van zeggen, had konnen geschieden, zo is myn verzoek by deezen, aan alle waarheidlievende Lezers, om zulks met den Mantel der Liefde te bedekken, en te denken, dat ik als een Vreemdeling die de uitdrukkinge van de Nederduitsche Taal, en rechte zin en mening daar van, hoe die al kan uitgedrukt, verstaan en verdraait worden, als nog onbewust ben.

Ten tweeden: vertrouw ik my zelfs niet, en ben bekommert, dat myne driften, die myn nog in myne zwakheeden aankleeven, mogte gaanden worden, en dat zo zynde, zou ik UEd. juist in de hand werken, volgens u wensch en begeerten, dan zoud gy gelegentheid vinden, om my daar door nog haatelyker aftesschilderen, en uw vuur dat gy nog binnen houdt, en tracht te verbergen, dan aan de lucht, bloot te stellen, en de vlammen daar van de ruime loop te laaten. — UEd. moet echter hier uit niet besluiten dat ik voor uwe lasteringen zo beducht ben, dat ik vreezen zoude, om daar door by de Mensche in klynachting te koomen, daar van ben ik door de ondervinding meer dan eens overtuigt, en ben verzekert: *dat* ALLE *dingen tot het goede moeten meedewerken.* Al schynen dezelven teegens de natuur strydende te zyn, en het voor Vleesch en Bloed bitter valt, zo werdenze tog van den Alleenwyzen Godt

zo

zo bestiert, dat ze als een gezegend werktuig en tot een goeden uitgang dienen, dan is het eene tyd dat men recht leert denken, eenen tydt waarin men leert te waaken en te bidden, dan werd de Ziele opgewekt, om zich voor Godt te vernederen, die anderzins meer geneigt is, om Hem te vergeeten, als men in al te langen Rust en stilten is, is het voor myne Ziele beter, dat ik in eene nederige, verachten toestand moet blyven, en onder de last van Kruis, Wederwaardigheeden, nog moet vermurwt worden. Zo zal hy my ook kracht en sterkte daar toe schenken, en my ondersteunen, zo dat ik alles met gedult zal konne overwinnen, en getrouw blyven, tot aan mynen Doot. Het is tog maar eenen korte tyd! ô! Hoe groot is de Kracht des Geloofs in Christus! Hoe machtig ondersteunt Hy de Ziele, Hy maakt ze zo sterk, dat ze roemen in de Verdrukkingen. Myn Wensch en Beden is, dat Hy dit schenken aan U, en My, en alle die hem vreezen. *Het zy zo*, AMEN!

TWEEDE

JOODSCHE BRIEF,

GETEEKENT

PELONI ALMONI,

BEANTWOORD:

DOOR

C. S. DUYTSCH,

PREDIKANT TE MYDRECHT,

TE ROTTERDAM,

By J. HENDRIKSEN, Boekverkooper in het Hang, 1794.

UYTGEGEEVEN VOLGENS KERKENORDER.

Geene Exemplaaren worden voor Egt erkent, dan die eigenhandig onderteekent zyn.

MYN HEER! ZOONE ABRAHAMS!

UE: *Tweede missive* van den 8 May 1794. hebbe ik ontvangen, en zal dus volgens belofte omtrent Uw vriendelyk verzoek my spoeden, uwe AANMERKINGEN op myn antwoord van uwen Eersten brief, zoo kort doenelyk is te beantwoorden, en het voetspoor der gemaakte VERDEELINGEN in den brief door UE. in den *druk* uitgegeeven, waarin UE. ook eenige *veranderingen* gemaakt heeft, zoeken in het oog te houden, om dezelve te volgen.

§ I.

De Eerste verdeeling behelst drie teegenwerpingen, omtrent het gewichtig geloofstuk der Heilige DRIEËENHEID, door my in het uitgegeeven werk aan Uwe natie, uit *Moses en de Propheeten* betoogt, en ter hunner overtuiging door de verklaaringen der oudste en beroemdste *Rabbynsche schriften* naader bekrachtigt. —— Teegenwerpingen, *die reeds zoo oud zyn* als het boek CHIZUK EMUNA geschreeven door *Rabbi Isac ben Abraham*, en het boek NIZACHON geschreeven door *Rabbi Lipman*, (a) waarin niet

(a) In den Jaare 5219 naa de Schepping der Waereld, dat

niet alleen dit gewichtig geloofſtuk, maar de ganſche Christelyke Godsdienst op het allerheevigſte beſtreeden werd. (b) — Egter vinde ik my verplicht *dezelve*, door UE: by vernieuwing als uwe eigen waapenen gebruikt, om dit gewichtig geloofsſtuk zoo veel UE: doenelyk is te beſtryden, met naadruk te beäntwoorden.

Myn Heer vraagt, „ *Hebbe ik geen* GROND, „ *en heeft UEWaarden my geen aanleiding* „ *tot zulk eene verwondering gegeeven? waar* „ *is tog dit UEW: geloofſtuk van de* DRIE-„ EENHEID, *waarover UEW: een geheel* „ *boekdeel aan onze natie geſchreeven heeft*, „ *in Moſes en de Propheeten met* DUYDELY-„ KE WOORDEN *te vinden?* .... *UEW:* „ *zoekt wel gelyk alle de* MINIM *van de oudſte* „ *ty-*

dat is, in den Jaare 1458. naa de telling der *Nazaréërs*, volgens de aanteekening van Rabbi *David Ganz* in zyn boek ZEMACH DAVID, 1 deel Pag. 30. Col. 1.

(b) Uyt welke ſtinkende bronwel, de SOCINIANEN, al het ſlyk en modder geput, en hunne teegenwerpingen *woordelyk* overgenomen hebben; en zoo als ook de zoogenoemde *Nieuwe Verlichters*, *Joſeph Priestly*, *en andere dwaalgeesten* hun voetſpoor volgende, met deeze oude reeds lange verſchleetene *Joodſche vodden* zich nu vercieren, met dezelve als een *Nieuwe licht* pronken, en dit geloofſtuk en den ganſchen Christelyken godsdienst op het allerheevigſte beſtryden.

„ *tyden af gedaan hebben, dit zogenoemde geloof-*
„ *ſtuk, door* VERSCHILLENDE *plaatzen uit Mo-*
„ *ſes en de Propheeten in het* AFGETROKKENE
„ *te betoogen; dat 'er van God geſprooken word*
„ *in het* MEERVOUDIG GETAL; *op andere*
„ *plaatzen weer, van* ONDERSCHEIDE PER-
„ SONEN; *en dan weer op andere plaatzen, van*
„ DRIE PERSONEN enz.... *En uit alle*
„ *deeze plaatzen* TE ZAMEN GENOMEN, *wil*
„ *UEW: dit zogenoemde geloofſtuk* BETOO-
„ GEN, *en onze natie (was het mogelyk) op een*
„ *dwaalweg te brengen".* —— Wel Zoone Abrahams! Ik zal deeze Uwe redeneering niet *breedvoerig* zoeken te betwisten, maar alleen dit weinige UE: onder het oogbrengen.

UE: ontkent dan niet, (en derhalven eene volkomene *ſtilſwygende toeſtemming*,) dat 'er in Moſes en de Propheeten met naadruk van GOD geſprooken word *in het meervoudig getal*, van *onderſcheide Perzoonen*, ja van *Drie Perzoonen*, en wel met namen van *Vader*, *Zoon* en *Heilige Geest*, en dat deeze DRIE PERZOONEN, aan welke *Goddelyke Namen*, *Eigenſchappen*, *Werken*, en *Eere* worden toegeſchreeven, GODDELYKE PERZOONEN moeten zyn, zoo als door my in het uitgegeeven werk aan Uwe natie breedvoerig betoogt is: want anders, moest dit *Uwe eerſte en voornaamſte werk* geweest zyn,

om in Uwen tweeden brief, de BEWYSPLAATZEN uit Mofes en de Propheeten ter bekrachtiging van deeze GRONDWAARHEEDEN, door my aangehaalt, waaröp (volgens Uw zeggen) myn *geheele betoog* rust, met kracht te ontzeenuwen, en met naadruk te *betoogen*, dat uit deeze aangehaalde *Schriftuurplaatzen*, niet beweezen kan worden, het geene ik gepoogd hebbe te bewyzen. En zeeker door *zulk een betoog* (indien het UE: doenelyk was) zoude UE: het geheele *betoog* door my voorgeftelt, omverre geworpen, en de overwinning behaalt hebben. — Dan, dit konde UE: niet onderneemen; de aangehaalde *bewysplaatzen* zyn al te klaar, en zelfs door de verklaaringen der oudfte en beroemdfte *Rabbynfche Schriften*, voor welke Uwe Natie de hoogfte achting heeft, naader bekrachtigt. — Oordeel nu zelven; kan UE: deeze GRONDWAARHEEDEN niet betwisten, en moet UE: dezelve *ftilfwygende toeftemmen?* Hoe kan dan UE: als een waare Israëliet evenwel het geloofftuk der Heilige DRIEËENHEID nog zoeken te beftryden, en my als een der MINIM, die Uwe natie zoekt, (was het mogelyk) op een dwaalweg te brengen, met een fwarte kool teekenen? daar het gantfche betoog omtrent dit gewigtig geloofftuk, alleen rust op Mofes en de Propheeten! --- Neen, Zoone Abrahams! God

is myn getuige, *de toegeneegentheid myns harten, en het gebed dat ik voor Israël doe, is tot haare Zaligheid!* Alle myne poogingen zyn alleen, om myne Broederen die myne maagſchap zyn naa den vleeſche, en helaas van de zuivere leere des geloofs onzer godvrugtige Voorvaderen zyn afgedwaald, was het mogelyk op den *rechten weg*, den weg der Zaligheid in het Goddelyk getuigenisſe geöpenbaart, te brengen; om den God onzer Vaderen als den DRIEËENIGEN GOD, een Goddelyk Weezen beſtaande in Drie Perzoonen, *Vader*, *Zoon*, en *Heilige Geest*, recht te leeren kennen! — Dan, laat ik verder gaan.

UE: laat 'er nog opvolgen, „ *Doch myn heer,* „ *bedenkt eens; indien een Jood, en vooral een* „ EENVOUDIGE JOOD, *alle de door UEW.* „ *aangehaalde ſchriftuurplaatzen leest, zal hy dee-* „ *ze waarheid in dezelve kunnen vinden?* . . . . „ (En om deeze vraage nader aan te dringen, „ voegt UE: nog by.) *Laat ik UEW: zelfs tot* „ *getuigen roepen; hoe langen tyd is UEW:* „ JOODSCHE RABBYN *geweest, en hoe meenig-* „ *maal heeft UEW: deeze aangehaalde bewys-* „ *plaatzen geleezen; heeft UEW: dit zoogenoem-* „ *de* GELOOFSTUK *in dezelve ooit kunnen vin-* „ *den*"? — Dit moet ik volkomen toeſtemmen, en ik wenſche het ook tot roem van vrye genade opentlyk met ſchaamte te belyden. —

Ja myn Heer, zoo blind was ik helaas in mynen onbekeerden ſtaat! Ik was van natuuren gelyk alle menſchen, een *blindgeboorne!* En dus, al was ik een RABBI IN ISRAEL, ik kende *God* niet, en ik kende *my zelven* niet, dat ik zoo blind was! *'Er lag een dekzel op myn harte onder het leezen van het Oude Testament*, en dus bleef deeze groote verborgentheid des geloof voor my, als een *blinden leidsman der blinden* verborgen. — En even zoo is het ook geſtelt niet alleen omtrent een *eenvoudigen* Jood, maar zelfs omtrent de geleerſte RABBYNEN onder Uwe natie. *Tot den hüydigen dag toe, wanneer Moſes geleezen word, legt een dekzel op haar harte!* En hoe wys zy ook in haare eigen oogen zyn, hun verſtand is *verduyſtert*, en hunne oogen zyn geſlooten, dat zy het klaare *licht* der waarheid in Moſes en de Propheeten ſchynende, niet kunnen zien! Ja zy zyn helaas van natuuren zoo *blind*, dat zy haare blindheid niet kunnen zien, en geemelyk zouden vragen, *zyn wy dan ook blind?* — Is het dan wonder myn Heer, dat een *Jood*, en al was het zelfs een *geleerde Jood*, de aangehaalde bewysplaatzen in Moſes en de Propheeten leezende, deeze groote geloofsverborgentheid der *Heilige Drieëenheid* in dezelve niet kan vinden? — Maar zoude daarom een JOOD, om dat hy wegens zyne natuurlyke

aan-

aangeboorene blindheid deeze geloofs verborgentheid in het Goddelyk getuigenisse geöpenbaart *niet kan zien*, durven onderneemen dezelve te bestryden? Dit zoude immers eene dwaaze onderneeming zyn! Even als in het natuurlyke, wanneer een *blindgebooren* mensch zoude willen onderneemen te bestryden *dat 'er een* ZON *is*, om dat hy wegens zyne aangeboorne blindheid, dezelve, noch haare lichtgeevende straalen niet zien kan!

Dan, UE. trekt eindelyk het swaard geheel uit de schede, in volle verwachting de overwinning te behaalen! „ *Maar daarenbooven* (zegt „ UE:) *indien dit zoogenoemde* GELOOFSTUK „ *waarachtig was, zoude* MOSES, *die den zuyveren Godsdienst en geloofsleere aan onze Voorvaderen zoo naadrukkelyk geleerd; en op hun harte gedrukt heeft, om den waaren God te kennen en te dienen, dit Geloofsstuk niet met* RONDE WOORDEN *geleert hebben? Zoude hy niet gezegt hebben, Hoort Israël, de Heere onze God, is een Drieëenig God, een weezen bestaande in Drie- Perzoonen!* .... *Maar in teegendeel zegt hy* „ Deut. VI. 4. *Hoort Israël, Jehovah onze* „ *God, is een* EENIGE *Jehovah! En dierhalve* „ *krachtig bewys, dat dit zoogenoemde Geloofsstuk, door UEw. laast in het licht gegeeven* „ *boek betoogt, volstrekt strydig is teegens de Leer* „ *van Mozes!* .... *Myne* VERWONDERING *is* „ *dus wel gegrond over het blyven volherden in*

„ *Uwe aangenomene Geloofsbelydenisse!*" ... Laat ik vooräf Uwe gedaane vraage (waaröp Uwe valsche getrokkene sluytreeden rust,) met een *weedervrage* beäntwoorden.

Ik verönderstel op goede gronden, dat UE: als een waare Israëliet die voorgeeft den Vaderlyken Godsdienst op het hoogste te waardeeren, DE WEEDEROPSTANDING DER DOODEN met Uwe gansche harten gelooft. Trouwens, *dit is het* LAATSTE *van Uwe dertien Geloofs-Artikelen* (c), (en daagelyksch door ieder Israëliet naa het eindigen van het morgen gebed met den hoogsten eerbied en aandacht opgezegt moet worden.) „ *Ik geloove door een waarachtig en* „ *volkomen geloof, dat 'er zyn zal een* WEEDER- „ OPSTANDING DER DOODEN, *op zulk een* „ *een tyd, die God den Schepper behagen zal*, „ *zyn naam zy geloofd, en zyne gedachtenisse zy* „ *hoog gepreezen tot in alle eeuwigheid en altoos*". — En de volstrekte NOODZAAKLYKHEID van dit geloofs Artikel tot Zaligheid te gelooven, geeft zelfs de *Talmud* zeer naadrukkelyk op, in het tract: *Sanhedrin* Cap. 11. Pag. 90. Alwaar Uwe Rabbynen zeggen, „ *deeze zyn het die, die* „ *geen deel hebben aan de toekomende waereld*, „ (naam-

(c) Opgestelt door den zeer beroemden *Rabbi* MOSCHE BAR MAIMON. Zie het *Eerste stuk der de Deel Israëls verlossing*. Pag. 98—101.

„ (naamlyk het Eeuwige leeven) *die de opſtan-*
„ *ding der dooden loochent, enz*". (d) Zeer wel. --
Maar myn Heer, wanneer nu een *Saduceer* Uw eigen ſwaard uit Uwe hand wrong om U te beſtryden, en met dezelve teegenwerping U mogt aanvallen; „ *indien dit zoogenoemde geloof-*
„ *ſtuk* WAARACHTIG *en volſtrekt noodzaaklyk*
„ *tot zaligheid was te gelooven, zoude* MOSES,
„ *onze Voorvaderen dit geloofſtuk van de opſtan-*
„ *ding der dooden niet met* RONDE WOORDEN
„ *geleert hebben? Maar waar is tog dit in de*
„ *vyf boeken* MOSES *te vinden? Ergo dit ge-*
„ *loofſtuk is volſtrekt* VALSCH *en ſtrydig teegen*
„ *de leer van Moſes*"! Hoe zoude tog UE: als een waare Israëliet, die zoo yverd voor den Vaderlyken Godsdienst, zich kunnen verweeren om dezelve bondig op te losſen? Zoude UE: of eenige van Uwe RABBYNEN wel in ſtaat zyn, *een eenige bewysplaats met* RONDE WOORDEN *uit de boeken Moſes te kunnen aanwyzen*, om dit gewichtig geloofſtuk te handhaaven, en den mond van een beſtrydende SADUCEER te ſtoppen? — Gelieve deeze teegenwerping Uwe RABBYNEN voor te ſtellen, en UE: zult my

(d) Breedvoeriger is hier van te leezen, in Sepher *Haëmunoth Wehadoth* Pag. 36. Col. 2. *Sepher Ikarim* Pag. 151. Col. 1. En *Nischmath Chaiim*. Pag. 39. Col. 2.

my grootelyks verplichten, (indien het hun doenelyk is) in Uwen volgenden brief, *hunne oplossing* op te geeven. (e) — Moogelyk zal UE: met verwondering zelven vragen, „ *wat is tog* „ *de reeden hiervan? Waarom heeft* MOSES *dit* „ *gewichtig geloofsstuk van de opstanding der doo-* „ *den niet duydèlyk met* RONDE WOORDEN *on-* „ *ze Vaderen geleert*"? — Deeze gewichtige vrage zal UE: beäntwoord vinden, in de verklaaring van den zeer beroemden Rabbi BECHAI over de boeken Moses, *Parascha Hazinu*, Pag. 225. Col. 3. te breedvoerig in een brief te plaatzen; leest dezelve in het aangehaalde boek met

(e) Ik weet zeer wel, dat in den Talmud, tract: *Sanhedrin* Pag. 90. Col. 2. eenige bewysplaatzen, zelfs uit de BOEKEN MOSES worden aangehaald, om het geloofstuk van de *opstanding der Dooden* te betoogen; maar hebben de Talmudische Rabbynen een eenige bewys plaats uit *Moses* opgegeeven, waar dit geloofstuk met RONDE WOORDEN geleert word? —— Wat zegge ik! hoe gedrongen, ongereymt, en belachelyk zyn niet zelfs deeze hunne aangehaalde bewysplaatzen? Ik schaame my dezelve hier aan te stippen. —— Ja ik vraage UE: zelven gemoedelyk af: zoude UE: als een waare Israëliet, wel durven onderneemen, op deeze *gebrookene rietstaaven* der Talmudische Rabbynen te willen leunen of dezelve als *Waapenen* te gebruiken, om dit gewichtig geloofstuk teegen een bestrydende *Saduceër* te verdeedigen?

met aandacht, en dan zal ook *deeze Uwe gemaakte teegenwerping omtrent het gewichtig geloofstuk der* HEILIGE DRIEËENHEID van zelven als een rook verdwynen.

Maar booven dit alles; is wel Uwe *teegenwerping* eenigzins gegrond? Hebbe ik dan niet in het uitgegeeven boekdeel, dit gewichtig *geloofstuk* zelfs uit MOSES met naadruk betoogt, en ter overtuiging van Uwe natie met de verklaaringen van de oudste en beroemdste *Rabbynen* nog nader bekrachtigt? Laat ik UE: alleen als met een vinger wyzen naa Pag. 320—329. en Pag. 348—357. — En zie daar, ik zal nog ten overvloede, om dat veelen van Uwe natie het gemelde boekdeel niet zullen hebben, de moeite neemen, hier alleen aan te stippen, hetgeene zelfs over DEUT. VI. 4. (waaröp eigentlyk Uwe teegenwerping rust,) in hetzelve Pag. 406. uit de verklaaringen van den zeer beroemden Rabbi *Schimon ben Johai*, in zyn boek SOHAR, hetwelk Uw natie Heilig noemt, reeds woordelyk aangehaalt is. — Zoo leest men in zyne verklaaring over Gen. I. 1. Pag. 3. Col: 2. waar hy de woorden uit DEUT. VI. 4. aanhaalende, met naadruk zegt het volgende. „ *Hoort Israël* JEHOVAH, ELOHENU (*onze* „ *God*) JEHOVAH; *deeze zyn* DRIE DAR-

„ GIN

„ GIN (f), *om te kunnen begrypen die aller-
„ hoogſte verborgentheid, in den beginne ſchiep*
„ ELOHIM (g) *den Hemel en de Aarde,*
„ *enz*". — Zoo dat Rabbi *Schimon ben Jochai*, de geloofs verborgentheid der Heilige DRIE-ËENHEID, in het begin van zyne verklaaring over Gen. I. 1. als de allergewichtigſte waarheid tot een *grond* legt, en zelfs de aangehaalde woorden uit DEUT. VI. 4. gebruikt, om dezelve naader te bekrachtigen. — Maar voornaamlyk, zoo leest men in zyne verklaaring over Exod. Pag. 19. Col. 15. waar hy ook de woorden uit DEUT. VI. 4. aanhaalende, het volgende zegt. „ *Hoort Israël Jehovah enz. Het*
„ *eerſte woord* JEHOVAH, ELOHENU, (*onze*
„ *God*) *en* JEHOVAH, *deeze alle* (*drie*) ZYN
„ EEN; *en daarom leest men 'er by* ECHAD,
„ *zyn Een* (h). — *Maar* (word 'er gevraagt)
„ *naademaal deeze Namen* DRIE *zyn, hoe kun-*
„ *nen dezelve* EEN *zyn? Want of ſchoon wy 'er*
„ *by leezen* ECHAD, *zyn Een*, (waardoor de
„ *Een-*

(f) *Drie Dargin*; waardoor hy DRIE PERZOONEN bedoelt. Zie Pag. 321. in de Noot.

(g) Naamlyk de DRIEËENIGE GOD. Ziet pag. 321. de verklaaringe van den Zohar over het aangehaalde woord ELOHIM, en vooral Pag. 331.

(h) Naamlyk in WEEZEN.

„ *Eenheid* te kennen gegeeven word,) *zyn zy*
„ *dan ook waarlyk* EEN? Waaröp geäntwoord
„ word, *dit kan niet anders begreepen worden*,
„ *dan door de verlichting van den* HEILIGEN
„ GEEST, *om met verlichte oogen te kunnen be-*
„ *grypen, dat* DEEZE DRIE ZYN EEN"! —
En eenige reegels laager op dezelve Pag. voegt hy 'er nog by het volgende. „ *En deeze is de*
„ EENHEID, *die dagelyks door de verborgent-*
„ *heid van den* HEILIGEN GEEST *geöpenbaart*
„ *word, dat 'er zoo veele* PERZOONEN, (naam-
„ lyk *Drie*,) *in de* EENHEID *op het allernauwste*
„ *met elkander* VEREENIGT *zyn, dat ieder*
„ PERZOON *is de waarachtige! Wat* DEEZE
„ *doet, doet ook* DIE; *en wat* DIE *doet, doet*
„ *ook* DEEZE *enz*". (i) — Naadrukkelyke taal!
Ziedaar, hoe deeze zeer beroemde Rabbi *Schimon ben Jochai*, die reeds bynaa *zeeventien honderd Jaaren* geleeden, geleeft, en zyn Heilige boek SOHAR geschreeven heeft, deeze geloofs verborgentheid der Heilige DRIEËENHEID, zelfs uit de woorden DEUT. VI. 4. door UE: aangehaalt, op het nadrukkelykste be-

(i) Ziet verder zyne naadrukkelyke verklaaringen over Num. Pag. 77. Col. 307. en Pag. 94. Col. 376. en voorts over Deut. Pag. 126. Col. 500 — 502. Die waardig zyn, met verdubbelden aandacht geleezen te worden.

bekrachtigt heeft. — Wat dunkt u myn Heer? of zoude UE: wel durven onderneemen, om de verklaaringen van het Heilige boek SOHAR, waar voor Uwe natie de hoogſte achting heeft, ook te beſtryden, en deezen beroemden *Rabbi* in *Israël* ook met de ſwarte kool een der MININ te teekenen? Dit kan ik immers van UE: als een waare Israëliet, noch van eenigen uwer *Rabynen*, nooit verwachten! Oordeel nu zelven, of de SLUITREEDEN die UE: trekt niet volſtrekt valsch is? En of de *grond*, waaröp UE. VERWONDERING, *dat ik in myne aangenomene geloofsbelydenisſe blyve volharden*, eigentlyk rust, niet een *zandgrond* is?

Dan, deeze *Peylen* verſchooten hebbende, verſchynt UE: in het ſtrydperk omgord nog met *andere Waapenen*, dewelke UE: ook maar ter leen hebt overgenomen, van den onder Uwe natie zoo beroemden GOLIATH, ik bedoele *Rabbi Iſac ben Abraham*, uit zyn Boek OHIZUK EMUNA. — Van *Moſes en de Propheeten* afſtappende, klimt UE: op tot de *Reeden*, en het *gezond Verſtand!*
„ *Ten Tweeden*, (zegt UE:) *dit zoogenoemde*
„ *Geloofſtuk ſtryd ook teegen de* REEDEN! ...
„ *Kan UEwaarden of eenig mensch in de waereld*
„ *dit begrypen?* .... EEN WEEZEN, BE-
„ STAANDE IN DRIE PERZOONEN! ... *En*

„ *is*

„ *is dit niet de grootste dwaasheid, te gelooven het* „ *geene men niet kan begrypen?* .... *Neen myn Heer, wy zyn reedelyke menschen*.... Zeeker Zoone Abrahams! *wy zyn reedelyke menschen.* En ik moet ook met diepe ootmoet betuigen, hier schiet myn bekrompen verstand verre te kort! *Deeze kennisse is my te wonderbaar; zy is my te hoog ik kan daar niet by!* — Maar laat ik UE: ook vragen; kan UE: als een *reedelyk mensch* alles begrypen, het geene UE: eevenwel gelooft? — Ik bedoel niet slegts veele dingen in de *Natuur*; noch de *wyze hoe* onze Ziele met ons Lichaam op het allernauwste *vereenigt* is; maar ik zal UE: alleen by de volgende vragen bepaalen. — UE: *gelooft* als een waar Israëliet, *dat 'er een* GOD *is!* Zeer wel; maar, *wat is God?* UE: zal zeggen, *een oneindig volmaakte geest!* Zeerwel; maar, *wat is een Geest?* Kan UE: als een reedelyk mensch wel begrypen (noch veel minder beäntwoorden,) wat eigentlyk *een geest*, ja *wat een* ONEINDIG *volmaakte geest is?* En eevenwel gelooft het UE: alleen op het Goddelyk getuigenisse! Zoude dan ook *dit Uw geloof* STRYDEN *teegen de reeden*, dat UE: gelooft, hetgeene UE: niet kan begrypen? — Verder; UE: gelooft als een waar Israëliet, *dat God van* EEUWIGHEID *bestaat, zonder begin.* Zeerwel; maar kan UE: als een ree-

reedelyk mensch *begrypen de* EEUWIGHEID *Gods, zonder begin?* En evenwel gelooft het UE: alleen op het Goddelyk getuigenisse! Zoude dan ook *dit uw geloof* STRYDEN *teegen de reeden*, dat UE: gelooft hetgeene UE: niet kan begrypen? — En laat ik 'er alleen dit nog byvoegen; UE: gelooft als een waare Israëliet, *de* ONEINDIGHEID *Gods.* Zeerwel; maar kan UE: als een reedelyk mensch *begrypen de* ONEINDIGHEID *Gods?* En eevenwel gelooft het UE: alleen op het Goddelyk getuigenisse! Zoude dan ook *dit Uw geloof* STRYDEN *teegen de Reeden*, dat UE: gelooft hetgeene UE: niet kan begrypen?

Oordeel nu zelven gemoedelyk Zoone Abrahams! of UE: *teegenwerping* omtrent het gewichtig geloofstuk der Heilige DRIEËENHEID, gegrond op het Goddelyk getuigenisse, (zo als breedvoerig betoogt is,) niet ten hoogsten ongereymd is? Daar UE: zelven veele andere zeer gewichtige *geloofsstukken*, alleen op het Goddelyk getuigenis geloovig omhelst, niet teegenstaande UE: noch eenig mensch in de waereld dezelve kan begrypen? —

Laat ik meer zeggen; *zoude niet zelf dit stryden teegen de reeden*, dat een reedelyk mensch met zyn bekrompen *eindig* verstand, zoude willen *begrypen*, zulk eene groote geloofsverbor-

gen-

gentheid, *die de Reeden oneindig verre te boven gaat*, en door de Reeden, Ja zelfs door de Engelen, *niet begrepen kan worden?* —— Neen myn Heer, deeze geloofsverborgentheid, waarteegen het verduystert verstand, de bedorven Reeden, en het hoogmoedig hart zich verheft, om dat het dezelve niet kan begrypen, moet God, *door de verlichting van zynen Geest* Uw leeren, om dezelve alleen op het *Goddelyke getuigenis* geloovig te omhelzen; zoo als even aangetoont is, zelfs uit het Heilig boek *Sohar*, en ook volgens de naadrukkelyk verklaaring van Rabbi *Menachem Rakanti* over Deut. IV. 35. Pag. 192. Col. 4. door my in het uitgegeeven werk aan Uwe natie, Pag. 328. woordelyk aangehaalt. — Ach mogt UE. veel bidden om den beloofden Geest! dat die Geest *Uwe oogen mogt ontdekken om te aanschouwen de wonderen van Gods wet!*

Ja maar zal mogelyk UE: zeggen, UEW. stelt *myne teegenwerping*, slegts in het afgebrookene voor, en het voornaamste gewichtigste argument, gaat UEW: stilswygende voorby! — Neen myn Heer, verwacht dit niet van my; ik zal dezelve in haare volle kracht woordelyk hier plaatzen. — Ziedaar, UE: laat 'er nog op volgen, „ *En stryd niet dit zoogenoemde geloofs-* „ *stuk volstrekt teegen het gezond verstand?* ....

„ *Ik vinde in het gemelde boek, deeze woorden;*
„ DE ZOON *is gegenereert van den Vader, en de*
„ HEILIGE GEEST *gaat uit door blaazing van*
„ *den Vader en den Zoon; kan dit in de Godheid,*
„ *een oneindig volmaakte geest zynde, begreepen*
„ *worden? Ja zelfs volgens Uwe eigen leer, zou-*
„ *de immers noch de Zoon, noch de Heilige Geest,*
„ *zoo* EEUWIG *niet kunnen zyn, als de Vader*
„ EEUWIG *is; hoe zoude dan de Zoon en Heilige*
„ *Geest* WAARACHTIG GOD *kunnen zyn?.....*
„ *Myn Heer neemt het my niet kwaalyk, is dan*
„ *UWEW: geheel met blindheid geslagen, of*
„ *van Uwe zinnen berooft? Waarlyk ik moet met*
„ *reeden zeggen, Uwe geleerdheid heeft U tot ra-*
„ *serny gebragt"!.....* Neen Zoone Abrahams! *Ik rase niet, maar ik spreeke woorden van een gezond verstand*, gegrond op de Goddelyke openbaaring. — Ik neeme ook deezen Uwen veröordeelenden uitspraak omtrent *myn perzoon*, niet kwaalyk, maar merke dezelve alleen aan, voortvloeijende uit een blinden verkeerden Oosterschen drift! — Ja ik verblyde my zelven in zoo verre, dat ik door deeze Uwe *laatste uitdrukking*, die UE: uit het NIEUWE TESTAMENT ontleent heeft, naader bevestigt worde omtrent de waarheid van het geene UE: laat volgen, „ *dat UE: en veele van Uwe natie het*
„ EVANGELIUM *ook leezen*". Dit geeft my

nog

nog een ſtreelend vooruitzicht en ſtille hoope; dat *UE:* en veele van Uwe natie het NIEUWE TESTAMENT leezende, (al was het zelfs tot nog toe met *verkeerde* oogmerken,) door de verlichting van den Heiligen Geest tot naadere kennisſe der waarheid zou kunnen komen; het is tog den Heere niets te wonderlyk.

Maar omtrent Uwe *teegenwerping*, zal ik alleen deeze vraage UE: kortelyk voorſtellen. — Ik verönderſtelle al weder op goede gronden, dat UE: als een waare Israëliet met U ganſche harte gelooft *een* EEUWIG BESLUIT *van God*, waardoor God van *Eeuwigheid* beſlooten heeft, omtrent alle dingen die 'er zyn, en zyn zullen.... Maar zoude UE: durven onderneemen, om dat *het Eeuwig beſluit*, EEN INBLYVENDE DAAD *van God is*, ook eene ſluitreeden te willen trekken, „ *derhalven het* BE„ SLUIT *van God is zoo volſtrekt* EEUWIG *niet*, „ *als* GOD *volſtrekt Eeuwig is*". Neen, zulk eene *valſche ſluytreeden* verwachte ik niet van een waare Israëliet! Kan 'er dan in de EEUWIGHEID een vroegere of laatere *tyd* plaats hebben? Dit ontkent zelfs met naadruk die groote beſtryder van het Christendom, ik bedoel *Rabbi Lipman*, in zyn boek NIZACHON, door my in het uitgegeeven werk woordelyk reeds aangehaalt Pag. 227. — En eeven dit moet ook in het oog

gehouden worden, omtrent de *Eeuwige generatie des Zoons*, zoo als reeds Pag. 271. zelfs uit het Heilige boek *Sohar* woordelyk is aangetoont, naamlyk, „ *dat de generatie des Zoons van den Va-*
„ *der, alleen bestaat in eene* INBLYVENDE DAAD,
„ zo dat 'er in dezelve volstrekt geen *vroeger of*
„ *laater tyd* plaats kan hebben"! Trouwens, *Hy is de* EEUWIGE ZOON, *door eene* EEUWIGE GENERATIE, *van den* EEUWIGE *Vader* (k). — En volgens denzelven grond moet ook Uwe teegenwerping omtrent den HEILIGEN GEEST, die uitgaat van den Vader en van den Zoon door blaazing, van zelven als een schaduwe verdwynen.

Moogelyk zal UE: al weeder zeggen, *hoe is dit te begrypen?* — Dit is zoo myn Heer, (gelyk reeds meer gezegt is,) het is eene geloofsverborgentheid die niet *begreepen* kan worden, maar alleen door het *geloof* op het Goddelyk getuigenis omhelst moet worden. Hier moeten wy alle overleggingen ter neederwerpen, en alle hoogtens, die haar verheft teegen de kennisse Gods, en alle gedachten gevangen leiden. — Dit leerd ons zelfs de reeden; dat de *reeden* omtrent zulke geloofsverborgentheden moet wyken, voor de Goddelyke openbaaring! — Dat *God-*

(k) Herleest met aandacht; wat hiervan breedvoerig gezegt is, *Israëls verlossing* EERSTE STUK *derde deel* Pag. 231 — 280.

Goddelyk getuigenis moeten wy eerbiedig en geloovig omhelzen, en alleen tot den *eenigen grond* van ons geloof leggen. — Dit leerd ons, *dat de Zoon is* GEGENEREERT *van den Vader; dat hy is* GEBOOREN *als de afgronden niet waaren; dat zyn* UYTGANG *is voor de dagen der Eeuwen.* — Dit leerd ons, *dat de Heilige Geest* UITGAAT *van den Vader en van den Zoon.* — Dit leerd ons, *dat de Zoon en de Heilige Geest, zoo wel* WAARACHTIG GOD *zyn, als de Vader.* — Met een woord, dit leert ons, *dat Vader, Zoon, en Heilige Geest,* DE EENIGE, WAARACHTIGE EN EEUWIGE GOD ZY! en dit moeten wy geloovig omhelzen, en daaröp *alleen* moet ons geloof rusten.

Dan, het *sterkste waapen* om dit gewichtig geloofstuk te bestryden, geeft UE: voor tot naadere geleegentheid nog te bewaaren; zoo als UE: 'er nog byvoegt. „ TEN DERDEN, *ik* „ *zoude nog ten overvloede uit het zoogenoemde* „ EVANGELIUM, *het welk veele van onze natie* „ *ook leezen, kunnen betoogen, dat dit door* „ *UWE: breedvoerig beredeneerd* GELOOFSTUK „ *volstrekt strydig is; maar laat ik hier van afstap-* „ *pen; dit zal ik spaaren tot eene andere tyd en gelee-* „ *genheid*"..... Veel gezegt myn Heer! UE: maakt my zeer nieuwsgierig, en zal dus *dit be-*

toog gerust afwachten. Alleen dit verzoeke ik vriendelyk, dat UE: in het oog gelieve te houden, om UE: *betoog* niet over te neemen uit het boek Chizuk Emuna, door my woordelyk aangehaald en bondig weederlegt, in het meer genoemde door my uitgegeeven *boekdeel* aan Uwe natie, Pag. 441—463. Want het geene reeds daar gezegt is, weder by vernieuwing te moeten herhaalen, zoude voor my zeer verveelende, en een lastig werk zyn.

§ II.

De *Tweede afdeeling* behelst eenige Tegenwerpingen omtrent *myne oplettentheid de Teeken der* TYDEN *die wy beleeven.* — Ik zal dezelve ook zoo kort doenelyk is zoeken te beäntwoorden.

UE: laat vooräf gaan een *zagte berisping* omtrent myne duyſtere uitdrukkingen. — Zie hier Uwe eigen woorden. „ *Het geene UEW:*
„ *als Chriſten en vooräl als Leeraar der Gereformeerde Kerk aanmerkt, omtrent de* TYDEN *die*
„ *wy beleven*; de *Vosſen* die den wyngaard be-
„ derven enz; de *Spotters* met God en zyn
„ woord enz; dat een groot deel van het *geeste-*
„ *lyk Babel*, zich zelven verwoest en hun valſchen
„ Godsdienst, in den grond vernietigt, en dat
„ dus den tyd van *Babels* geheelen val, zoo
„ zicht-

„ zichtbaar naadert enz. enz..... *wil ik wel bekennen*
„ *niet recht te kunnen vatten, wien UEW: door*
„ *die* VOSSEN, SPOTTERS *en* GEESTELYK
„ BABEL *eigentlyk bedoelt?.... UEW: moest*
„ *zich als Christen en vooräl als Leeraar der Ge-*
„ *reformeerde Kerk, in de beäntwoording van een*
„ JOODSCHE BRIEF, *omtrent zulk een gewich-*
„ *tig ſtuk, met klaardere woorden uitgedrukt heb-*
„ *ben, op dat dezelve niet alleen door my, maar*
„ *door een ieder die dezelve mogt leezen, duidelyk*
„ *verſtaan konde worden*"..... Dit is zoo myn Heer, Uwe onvatbaarheid voor deeze uitdrukkingen kan plaats hebben, en het geene zelfs onder het opſtellen van myn antwoord ook by my in bedenking is gekomen, of UE: als JOOD voor dezelve wel vatbaar zou zyn? — Dan, UE: vroeg my in Uwen Eerſten brief met zoo veel aandrang, „ *Aanmerkt UWE: niet* DE TYDEN
„ *die wy beleeven, enz,.... Straalt het niet een*
„ *iegelyk in de oogen dat* ISRAËLS VERLOS-
„ SING *naby is*"? enz..... Om nu deeze Uwe vrage te beäntwoorden, konde ik my immers niet ſchikken na *Uwe bevatting* en verkeerde denkbeelden omtrent *Israëls verlosſing* als JOOD, maar ik vond my verplicht om kortelyk optegeeven, hoe dat ik door Goddelyke genade als CHRISTEN, en vooräl als Leeraar der Gereformeerde Kerk, ten hoogſten verplicht

 was,

was, omtrent *de* TEEKENEN DER TYDEN *die wy beleeven*, door de Heilige Propheten, Jesus en de Apostelen, zoo naadrukkelyk voorspeld, *nauwkeurig te letten*, en hierüit op te maken het heugelyk voorüitzicht, dat *Israëls verlossing naby is!* Niet eene VERLOSSING, zoo als Uwe natie op valsche gronden verwacht; maar eene *verlossing* gegrond op de Goddelyke openbaaring, in myn antwoord kortelyk aangestipt. Pag. 10 - 12. —— Maar myn Heer, nu uit Uwen Tweeden brief tot myn blydschap, verneemende, dat UE: ook het EVANGELIUM leest, komt my deeze Uwe voorgewende onvatbaarheid zeer vreemd voor! — Hoe! zoude UE: niet kunnen begrypen, wien ik door die *Vossen*, *spotters*, en *geestelyk Babel*, eigentlyk bedoele? Zyn dan deeze uitdrukkingen voor een kundige Jood, die niet alleen het *Oude*, maar ook het *Nieuwe Testament* leest, waar dezelve zoo duydelyk voorkomen; Ja die voorgeeft by naadere tyd en geleegentheid, het gewichtig geloofsstuk der Heilige *Drieëenheid*, zelfs uit het Evangelium te zullen bestryden, zoo duyster, dat dezelve voor UE: ontvatbaar zouden zyn?

Dan myn Heer, agter deeze Uwe voorgewende *onvatbaarheid*, waar onder UE: zich zoekt te verbergen, om myne eigentlyke bedoeling niet recht te kunnen begrypen, schuylt

meer

meer als men wel in den eerſten opſlag zou denken. — Trouwens, uit deeze *bedekte Battary* komt UE: met alle Uwe gewaapende macht op het allerheevigſte my aanvallen, in volle verwachting de *Triumph Bazuyne* te zullen kunnen blaazen! Dit blykt duidelyk uyt uwe eige taal, die UE: 'er op laat volgen. „ *Evenwel* (zegt UE:)
„ *hoe* ONVATBAAR *dat ik voor UEW: eigent-*
„ *lyke bedoeling ben, nogtans* DE TYDEN DIE
„ WY BELEVEN, *door UEW: zoo ſtiptelyk*
„ *aangemerkt, zyn zelfs de krachtige bewyzen,*
„ *dat de* MESSIAS *nog niet gekomen is!* ——
„ *Immers zal de naam van den* MESSIAS *waar-*
„ *meede men hem noemen zal, zyn,* VREEDE
„ VORST, Jeſaia IX. vs. 5. *En volgens de*
„ *voorzegging der Heilige Propheeten zullen naa*
„ *de komſte van Meſſias geen* OORLOGEN *meer*
„ *plaats hebben; ziet* Jeſaia II, vs. 4. *En Hy,*
„ (naamlyk de Meſſias) *zal rigten de Heidenen,*
„ *en beſtraffen veele volkeren; zy zullen haare*
„ *ſweerden ſlaan tot ſpaden, en haare* SPIESEN
„ *tot ſikkelen; het eene volk zal teegen het andere*
„ *volk geen* SWAARD *opheffen, noch zy en zullen*
„ *geen* OORLOGEN *meer leeren.* —— *En zoo*
„ *word ook de* VREEDE STAAT *naa de komſte*
„ *van den Meſſias met naadruk voorzegt,* Hoſea II.
„ vs. 17. *En ik zal ten dien dage een verbond*
„ *voor hen maken met het wilde gedierte des velds,*

 „ *met*

„ *met het gevogelte des hemels, en met het kruy-*
„ *pende gedierte des aardbodems; en ik zal* DEN
„ BOGE, *en het* SWAARD, *en den* KRYG *van*
„ *de aarde verbreeken, en zalze in zeekerheid*
„ *doen neederleggen....* *Dit zyn de duydelyke*
„ VOORZEGGINGEN DER *Propheeten, myn*
„ *Heer; wanneer zyn dezelve vervult?* ... *En hoe*
„ *kan dan volgens UEW: oplettenheid omtrent* DE
„ TYDEN DIE WY BELEVEN, *de Mesſias reeds*
„ *gekomen zyn"?....* Welk een heevige aanval! — Een teegenwerping, die UE: al weeder ontleent heeft, uit het boek CHISUK EMUNA, (l) en die by Uwe natie voor onöplosſelyk gehouden word. — Het ſpyt my; hadde ik alleen *deeze Teegenwerping* te beäntwoorden, ik zoude dezelve breedvoeriger kunnen oplosſen; maar daar UE: nog zoo veele andere *ſcherpe Pylen* uit den zelven kooker, in het volgende van Uwen brief nog verder afſchiet, zal ik my moeten bekorten en vergenoegen, om alleen dit weinige aan te merken. — En ziedaar myn Heer, ik zal my zoo *duidelyk* uitdrukken als doenelyk is; maar of UE: als JOOD door de ingezoogene valſche leeringen der menſchen, voor dezelve *vatbaar* zal zyn, weet ik niet. — Ach mogt de gezeegende VREEDE VORST Uwe oogen

(l) Cap. 1. Pag. 4. § 5. en Cap. 6. Pag. 22. § 12.

oogen verlichten, om de waarheid te leeren verſtaan, hem geloovig te omhelzen, zyne ſterkte aan te grypen, en vreede, Ja vreede met God te maken!

UE: ſtemt dan volkomen toe, dat deeze heerlyke naam *Vreede Vorst*, op den MESSIAS toegepast moet worden (m), en dus onnoodig door my vooräf te betoogen. —— Maar myn Heer, mag ik UE: vragen, in wat opzicht zou men volgens deeze Prophetie, Koning Mesſias met deezen heerlyken naam noemen? — Niet, zoo als Uwe natie reeds byna *Achtien Eeuwen* op valſche gronden een MESSIAS verwacht heeft en nog verwacht; die in aardſche luyſter, uiterlyke

(m) Zoo als de zeer beroemde *Jonathan ben Uſiel*, in zyne Chaldeeuwſche uitbreiding over deezen *heerlyken naam* met naadruk zegt, „ MESSIAS, *wiens* „ *vreede over ons vermeenigvuldigt zal worden in* „ *zyne dagen*". —— En zoo leest men ook in de Voorreeden van het zeer oude onder uwe natie hoog geſchatte boek *Echa Rabbathi* het volgende. „ *Rabbi* „ *Joſe Hagelili*, *zegt*, *ook is de naam van de Mes-* „ *ſias*, VREEDE; *zoo als'er geſchreeven ſtaat*, *Vader* „ *der Eeuwigheid*, VREEDEVORST". —— Hoeverre verſchillen deeze verklaaringen, van die der dwaalende Rabbynen, die zich hier verleegen vindende, deezen heerlyken naam op *Hiskia*, en anderen onder hen op *God* zelven toepasſen; en welk dwaalend voetſpoor, zelfs verſcheide dwaal Christenen, zeer naaby volgen!

lyke pragt en heerlykheid komen, zyn Koninglyken Throon te Jerusalem oprichten, en de oorloogende Heidenen met elkanderen *bevreedigen* zou, zoo dat'er geduurende zyne regeering geene *oorloogen*, maar een algemeene VREEDE in de geheele waereld zou plaats hebben, en dus Uwe natie als zyne byzondere onderdaanen, *een uiterlyke ongestoorden vreede* onder alle volkeren zoude genieten (n); dit zyn dwaalingen die ik onnoodig achte te weederleggen. —— Zoude in het vooruitzicht van zulk een *uiterlyken vreede staat*, bestaan hebben de geloofsverwachting van onze godvruchtige voorvaderen omtrent den beloofden Messias? — Zoude in dit opzigt, vader JACOB met stervende lippen hebben kunnen uitroepen, *op uwe Zaligheid wachte ik, ô Jehovah!* (o) Zoude dit de eenigste troost van den godvruchtigen JOB geweest zyn, wanneer hy onder de hoogste bezoekingen en troostelooze omstandigheeden, ter zyner bemoediging geloovig uitriep, *Ik weet* MYN VER-

(n) Volgens de verklaaring van Rabbi *David Kimchi* en *Abarbanel* over Jes. Cap. II. 4.

(o) Leest met aandacht de verklaaring van den *Chaldeeuwschen uitbreider* over deeze woorden, door my reeds woordelyk aangehaalt, *Israëls verlossing* EERSTE STUK *Derde deel*, Pag. 287.

VERLOSSER *leeft!* — Neen Zoone Abrahams! Zulk een Mesſias en algemeenen *uitwendige vreedeſtaat*, by, en naa zyne komſte, is nooit door de Propheeten voorzegt. — *Mesſias Koningryk is niet van deeze Waereld*, maar het is een Geestelyk en Heemelsch Koningryk, zoo als de zeer beroemde Rabbi *Jehuda bar Bezaleel* woordelyk zich uitdrukt in zyn boek *Nezach Israël* (p), Cap. 27. Pag. 39. Col. 4. en Cap. 38, in het begin. —— Trouwens, Vorst Mesſias moest volgens de voorzeggingen der Propheeten, in een zeer diepen *verneederden ſtaat* in de waereld verſchynen, en *voortkomen als een rysken uit den afgehouwenen tronk Iſai*, Jeſ. XI. 1, (q) En zoo moest ook zyn ganſche leven zyn, een leven van lyden, ſmaat en veráchting! *zonder gedaante noch Heerlykheid, veracht, de onwaardigſte onder de menſchen.* Jeſ. LIII. 2. 3. ARM, *rydende op een Ezel.* Zach. IX. 9. (r) —— En

zoo

(p) Gedrukt te Praag in folio, in den Jaare 5359 na de Scheppinge der waereld, dat is in den Jaare 1598 na de telling der Nazariërs.

(q) Deze Prophetie word op den MESSIAS toegepast, niet alleen door den *Chaldeeuwſchen uitbreider*, maar ook zelfs in den Talmud, Tract. *Sanhedrin* Pag. 93. Col. 2.

(r) Zie de verklaaring van *Rabbi Salomo Jarchi*, en vooräl Rabbi *Mosche Hadarſchan* over Gen. XIL. 11.

zoo zouden ook zyne onderdaanen zyn, *een arm en ellendig volk, die op den naam des Heeren zouden vertrouwen* Zeph. III. 12. die in de waereld verdrukkingen zouden hebben, en door veele verdrukkingen in het koningryke Gods moeten ingaan! — En boven dit alles, zelfs volgens de ſtellingen van Uwe Rabbynen, zouden immers in de dagen van den Mesſias, de geduchtſte oorloogen nog moeten plaats hebben. (s) — Maar men zou Koning Mesſias noemen VREEDE VORST, voor Eerst, zoo verre hy in het *Eeuwig-Verbond des Vreedens,* als Borg op zich genomen heeft, aan de Goddelyke Rechtvaardigheid voor de *Uitverkoorene* volkomen te voldoen, en dus den *Vreedebreuk* door de zonde in Eden veröorzaakt te herſtellen. (t) —— Ten Tweeden, in zoo verre hy in de volheid des tyds, als *Propheet* vreede zou VERKONDIGEN, en zelfs *tot de Heidenen* VREE-

DE

11. alwaar deeze woorden aangehaalt, en op den MESSIAS toegepast worden.

(s) Zoo leest men in den Talmud Tract. *Sabbath* Pag. 63. „ *Rabbi Eliëzer zegt, ook in de dagen van den* „ MESSIAS *zullen de Swaarden des Oorlogs niet op-* „ *houden, maar die zullen ophouden in den* TOEKO- „ MENDEN TYD, naamlyk in het laaſte der dagen".

(t) Deeze zeer gewichtige en troostryke waarheid, is reeds betoogt, en woordelyk uit de oudſte en beroemſte Rabbynſche ſchriften aangehaalt, *Israëls verlossing* EERSTE STUK, *Derde Deel.* Pag. 245--248.

DE *spreeken*, Zach. IX. 10. *Vreede! Vreede! den geenen die verre zyn, en den geenen die naby zyn*, volgens de belofte Jes. LVII. 19. (u) — Ten Derden, in zoo verre hy als *Hoogepriester* den Vreede zou VERWERVEN; *zyne Ziele tot een schuldöffer stellen; uit den lande der leevendigen uitgeroeit worden, om de ongerechtigheid te verzoenen, en eene Eeuwige gerechtigheid aan te brengen.* volgens Jes. LIII. 10. en Daniël IX. 24. (v) — En ten Vierden, in zoo verre hy als *Koning* den verworvenen Vreede zyn volk daadelyk zou TOEPASSEN, en den *Vreede hen geeven.* Hag. II. 9. Trouwens in dit opzicht zou men Vorst Messias ook noemen, JEHOVAH, ONZE GERECHTIGHEID! volgens de Zielsvertroostende belofte Jerm. XIII. 6. (x) — Waarheeden, die ik thans niet verder kan uitbreiden.

Zie-

(u) In dit opzicht moest *Vorst Messias* als Propheet, zelfs *Moses* zeer verre overtreffen, die alleen een Propheet in *Israël* was! Dit bevestigt Rabbi *Levi ben Gerson* in zyne verklaaring, Pag. 198. en 245. waardig met aandacht te leezen, en te herleezen.

(v) Zie de verklaaring van Rabbi *Abraham* in zyn zeer beroemde boek NEVAH SCHALOM Cap. V. waar deeze woorden aangehaald, en op de *voldoening van den Messias* aan de Goddelyke Rechtvaardigheid, breedvoerig worden toegepast.

(x) Aanmerkelyk is de taal van Rabbi *Joseph Albo* in zyn

Ziedaar Myn Heer, in wat opzicht men *Koning Mesſias* noemen zou VREEDE VORST, kortlyk aangeſtipt. — Laat ik by deeze geleegentheid een uitſtap doen, om was het moogelyk UE: (die volgens uwen brief, het *Evangelium* ook leest) gemoedelyk te overtuigen, dat JEZUS VAN NAZARETH deeze beloofde *Vreede Vorst* is, in wien ook in dit opzicht de voorzeggingen der Propheeten in vollen kracht vervult zyn! —— Tot dien einde zal ik alleen het volgende aanmerken. — 1) Als VREEDE VORST, heeft hy komende door het Evangelium *Vreede verkondigt*, die verre en die naaby waaren! Dit was zyn hoofdwerk geduurende den tyd van zyne Prophetiſche bediening; en de hoofd inhoud van alle zyne Leerreedenen was, Genade, Vreede en Zaligheid. Arme van geeste, treurigen, hongerige en dorstige na de gerechtigheid, ſprak hy *Zalig*. Ja, *vermoeide en belaste zondaars* noodigde hy zelfs om tot hem te komen,

zyn vermaarde boek IKARIM Cap. XXVIII. Pag. 54. Col. 2. waar hy met nadruk zegt. „ *In de Heilige Schrift word de Mesſias genoemt* JEHOVAH „ ONZE GERECHTIGHEID; *om dat hy is de Middelaar by God, doorwien wy alleen de gerechtigheid Gods erlangen*". —— Ziet ook den Talmud Tract. *Baba Bathra* Pag. 75. Col. 2. en *Nezach Israël* Pag. 48. Col. 1.

men, met belofte, *Ik zal u ruste geven!* Zoo dat men dit Godverheerlykende Lied met blyde galmen konde opheffen, *Hoe lieffelyk zyn op de bergen de voeten des geenen, die het goede boodschapt, die den* VREEDE *doet hooren; des geenen die goede boodschap brengt van het goede, die Heil doet hooren; des geenen die tot Zion zeid, Uw God is Koning!* Jes. LII. 7. (y) —— 2) Als VREEDE VORST, heeft hy den *Vreede* die in Eden tussen God en den mensch, door de zonde gestoort is geworden, door zyne volkome genoegdoening aan de Goddelyke Rechtvaardigheid, voor de gegevene des Vaders VERWORVEN. *Hy heeft zyne Ziele gestelt tot een schuldöffer,* en hem zelven voor ons overgegeeven tot eene offerhande en slagtöffer Gode tot een *welriekenden* reuk! *Hy heeft, zyne Ziele uitgestort tot in den dood,* ja tot in den dood des Kruyces, en ons verlost van den *vloek der Wet,* een vloek geworden zynde voor ons; want daar is geschreeven, *vervloekt is een iegelyk die aan het hout hangt,* Deut. XXI. 23. Zoo dat de verloste kerk

(y) Leest met aandacht de breedvoerige verklaaringen van *Medrasch Thehilim* over Ps. CXLVII. *Tanchuma* over Ps. CXXI. 1. Pag. 127. *Wajikra Rabba* Pag. 153. En *Schir Haschirim Rabba* Pag. 15. Col. 2. waar deeze woorden aangehaalt, en op den MESSIAS in volle kracht toegepast worden.

kerk nu in volle kracht kan zeggen, HY IS ONZE VREEDE! *Hy is om onze overtreedingen verwondet, om onze ongerechtigheeden verbryzelt, de ſtraffe* DIE ONS DEN VREEDE AANBRENGT, *was op hem; en door zyne ſtriemen is onze geneezinge geworden.* volgens Jes. LIII. 5. (z) —— 3) Als VREEDE VORST, past hy den verworvenen vreede zyn volk ook daadelyk toe! *Hy ſpreekt tot zyn volk en gunstgenooten van vreede.* Pſ. LXXXV. 9. Dit is zyn troostryk woord, *mynen Vreede geef ik U!* Een Vreede, die alle verſtand te booven gaat, en waardoor hun harte

(z) Voortreffelyk is de verklaring van *Bereſchith Rabba* over Gen. XXIV. 27. en van den SOHAR 2deel pag. 212. en 3deel pag. 218. waar deeze woorden op de *voldoening* van den Mesſias aan de Goddelyke rechtvaardigheid, en den VREEDE, door zyn lyden en ſmaadelyke dood voor de uitverkoorene verworven, in volle kracht worden toegepast. —— Maar vooräl is aanmerkelyk, *de ootmoedige en Godverheerlykende belydenisſe*, die Abraham, Iſac en Jacob voor den MESSIAS zouden afleggen, „ *weegens het ſwaare en bittere* LYDEN, *dat hy om haare zonden en van haar* „ *naakroost heeft moeten en willen ondergaan, om* „ *aan de Goddelyke rechtvaardigheid in hunne plaat-* „ *ze te* VOLDOEN, *en den Vreede, Heil, en Eeu-* „ *wige Zaligheid* VOOR HEN TE VERWERVEN"! woordelyk te vinden in het boek *Jalkut Schimoni* tweede Deel, Pag. 56. Col. 4. Tog te breedvoerig hier te plaatzen.

te zoodaanig verwydet, en hun mond met vroolyke gezangen vervult word, dat zy tot roem van vrye genade met blyde galmen moeten uitroepen, *wie is een God gelyk gy, die de zonden vergeeft!* Mich. VII. 18. Wy dan gerechtvaardigt zynde uit den geloove, hebben vreede by God! — 4) Als VREEDE VORST, heeft hy ook den vreede herstelt, tusschen *Engelen en menschen!* Door hem is alles tot een vergaaderd, beide in den hemel en op aarde. De *Engelen*, die naa Adams zondenval, door God met een vlammig lemmer eens swaards dat zich omkeerde, teegen het Oosten des hofs Eden geplaast wierden, om te bewaaren den weg van den boom des leevens, volgens Gen. III. 24. deeze zyn nu *gedienstige geesten*, die uitgezonden worden om der geenen wille, die de zaligheid beërven zullen. (aa) Deeze *leegeren zich rondsöm de geene die den Heere vreezen.* Ja zy dragen en brengen hunne *Zielen*, schydende van het stervende ligchaam, *in den schoot Abrahams!* (bb) En zy zullen ook de uitverkoorene by

(aa) Eene waarheid die by de geloovige HEBREEUWEN van de oudste tyden af, onweederspreekelyk was. —— Zoo word 'er zelfs in den Talmud van den *dienst der Engelen*, met veele verheffing gesproken. Zie Tract. *Megila* Pag. 15. Col. 2. *Chagia* pag. 12. Col. 2. en *Thanith* Pag. 11. Col. 1.

(bb) Deeze troostryke waarheid, zal zelfs uwe natie met

by een vergaaderen ten Jongsten dage! —— Laat ik 'er eindelyk nog byvoegen. 5) Als VREEDE VORST, heeft hy ook vreede gemaakt tusschen *Jooden en Heydenen!* Die deeze beiden een gemaakt heeft, de middelmuur des afscheydzels verbrooken hebbende. — Nu is JAPHETH *uitgebreid en woont in* SEMS TENTEN! volgens de belofte Gen. IX. 27. — Nu zyn de bekeerden uit de Heydenen niet meer vreemdelingen en bywoonders, maar meedeburgers der heiligen en huysgenooten Gods. —— Nu word 'er van Zion gezegt, *de Philistyn, de Tyrier en de Moor is daar gebooren!* volgens Ps. LXXXVII. 4. —— met een woord, nu hebben wy door hem, beiden (naamlyk de geloovigen uit Jooden en Heydenen,) den toegang door eenen geest tot den Vader! — Ziedaar, myn Heer, een korten uitstap.

met alle hunne vermoogens verdeedigen. —— Zoo leest men in den Talmud Tract. *Kiduschin* Pag. 70. Col. 2. dat de Rabbynen, toen Rabbi *Jehuda* stierf, van hem gezegt hebben. „ *Heeden zit hy in den schoot Abra-„ hams.*" —— Ja zoo leest men woordelyk in den Chaldeeuwschen uitbreider over Hoogel. IV. 2. „ *Dat „ niemand in het Paradys kan komen, dan de recht-„ vaardigen, welker* ZIELEN *derwaarts gebragt „ worden door den* DIENST DER ENGELEN". —— Leest vooräl met aandacht de zeer breedvoerige beschryving die de SOHAR van deezen dienst der Engelen geeft, in zyne verklaaring over Gen. Pag. 65.

ſtap. —— Ach, mogt UE. het *Evangelium des vreedens* leezende, door verlichtende genade, JESUS VAN NAZARETH als den beloofden *Vreede Vorst*, recht leeren kennen, met geloofsärmen omhelzen, en een onderdaan van deezen Heerlyken *Vreede Vorst* worden!

Ja maar zal mogelyk UE. zeggen, „ met dit „ alles, is myn teegenwerping nog niet volleedig beäntwoord. Ik hebbe immers uit de „ voorzeggingen der Propheeten Jeſ. II. 4. en „ Hoſ. II. 17. duydelyk aangetoont, dat 'er in „ de dagen des Mesſias een *algemeene uitwendige* „ *vreede*, onder alle volken zou moeten plaats „ hebben, zoo dat 'er geene oorlogen meer zyn „ zullen; maar wanneer zyn deeze voorzeggin„ gen wel ooit vervult? *En hoe kan dan, vol-* „ *gens* UWEW. *opletttendheid omtrent* DE TY„ DEN DIE WY BELEEVEN, *de Mesſias reeds* „ *gekomen zyn*"? — Ik zoude omtrent deeze uwe bedenking, met den zeer beroemden Rabbi MOSCHE BAR MAIMON kunnen antwoorden, „ *dat men de Prophetien niet ſlegts in een* „ *eigentlyken of* LETTERLYKEN *zin, maar* „ *voornaamlyk in een zinnebeeldigen of* GEESTE„ LYKEN *zin moet opvatten*". (cc) — Zoo dat in

(cc) Leest met aandacht zyn voortreffelyk boek MORE NEBUCHIM Pag. 3. en vooräl zyn boek JAD HACHASAKA. *Hilchath Malachim.* Cap. 14.

in deeze aangehaalde voorzeggingen, geen *uiterlyke vreede* naar de waereld, maar een GEESTELYKE VREEDE die 'er in de dagen van den Mesſias plaats zou hebben, belooft word; overeenkomende met den aart en natuur van MESSIAS KONINGRYK, dat *niet van deeze waereld*, maar een GEESTELYK en Heemels Koningryk is; zoo als reeds zelfs uit de Rabbynſche ſchriften naader bekrachtigt is. (dd) — En zulk een *geeſtelyke vreede*, heeft 'er van het eerſte tydſtip aan, dat JESUS VAN NAZARETH als de beloofde *Vreede Vorst*, zyn Koningryk had opgericht, ook onder zyne onderdaanen der bekeerde Jooden en Heidenen, in volle kracht plaats gehad. Vreede, Liefde en eensgezindheid, heerschte in hun herte! Zy waaren een harte en eene ziele! —— Trouwens, het Koningryke Gods, is rechtvaardigheid, VREEDE, en blydſchap door den Heiligen Geest! Het verbond waarin zy ſtaan, is een *Verbond des Vreedes!* Hun Koning, is de teegenbeeldige Melchizedek, *de Koning des Vreedes!* Het woord waardoor zy tot dit Koningryk geroepen worden, is het *Evangelium des Vreedes!* De dienaaren die het Evangelium hun verkondigen, zyn *gezanten des Vreedes!* De geest waardoor zy weedergebooren worden, is *de geest des Vreedes!*

Den

(dd) Zie Pag. 29.

Den weg dien zy bewandelen, is *de weg des Vreedes!* En zy als onderdaanen, zyn *Zoonen des Vreedes!* Zy hebben eenderley hart en eenderley weg; en door den band des geloofs der liefde en des vreedes, zyn zy zoo nauwe met elkanderen veréénigt, dat zy als Broeders zaamen woonen, *in woonplaatzen des Vreedes!* en dus VREEDE hebben met God, met de Engelen, met de menſchen, met hunne confcientie, ja met het gedierte des velds!

Dan, twyffelende of wel UE. als JOOD, (niet teegenſtaande UE. het *Evangelium* leest,) voor deeze taal vatbaar, en of dus deeze oplosſing omtrent UE. teegenwerping, voldoende zoude zyn; zal ik by den *letterlyken zin* blyven, en alleen vraagen, *wanneer* zou 'er tog volgens deeze voorzegging, zulk een *algemeene uiterlyke vreedeſtaat* onder alle volken, dat 'er geen oorlogen meer zyn zullen, eigentlyk moeten plaats hebben? De *tydsbepaaling* van deezen heugelyken vreedeſtaat, word door den Propheet zeer duydelyk opgegeeven in het *tweede vers*, naamlyk, IN HET LAASTE DER DAGEN; waardoor zelfs uwe Rabbynen eenpaarig verſtaan, *de dagen des Mesſias*; (ee) en welke dagen, volgens eene

(ee) Leest alleen de verklaaringen van Rabbi *Aben Esra*, *David Kimchi*, en *Abarbanel*. — Trouwens, de

eene zeer oude overleevering *in het huys Elia*, den tyd van TWEE DUYZEND JAAREN duuren zouden. (ff) Zoo dat 'er van al het geene dat *de dagen des Mesſias* kunnen met recht genoemt worden, HET LAATSTE DER DAGEN, om dat die dagen haar begin zouden neemen, met het laaste der dagen van het Oude Testament, in welke alle de beloften Gods, in de Eerſte dagen door den mond der Propheeten gedaan, vervult zouden worden; en welke heugelyke dagen duuren zouden, tot aan het *einde der waereld*, wanneer naa die dagen, *geen dagen* meer plaats zouden hebben, maar eene eindeloosſe Eeuwigheid.

(ff) Deeze zeer oude overlevering *in het huys* ELIA, vind men woordelyk in de Talmud Tract. *Aboda Sara* Cap. I. Pag. 9. Col. 1. Waar gezegt word, „ *dat de waereld* ZES DUYZENT JAAREN ſtaan zal; naamlyk „ *Twee Duyzent Jaaren* voor de Wet; *Twee Duyzent* „ *Jaaren* onder de Wet, en *Twee Duyzent Jaaren zyn* „ DE DAGEN DES MESSIAS, *en het Zeevenduyzenſte Jaar zal zyn Sabbath*", volgens de verklaaring die 'er op den kant by gevoegt word. Zoo dat 'er zelfs volgens deeze oude overleevering, de MESSIAS reeds lange moet gekomen zyn. — Maar het is aanmerkelyk, dat in het Tract. *Sanhedrin* Pag. 97. Col. 1. waar deeze overleevering ook woordelyk word aangehaalt, men twee reegels vooraf leest het volgende: „ ABAI zegt, twee duyzend Jaaren zal de Waereld „ woest zyn, (waardoor eigentlyk uwe ballingſchap bedoeld word) zoo als 'er geſchreeven ſtaat, *Hy zal* „ *ons naa* TWEE DAGEN *leevendig maken, op den* „ DERDEN DAG *zal hy ons doen verryzen, en wy* „ *zullen voor zyn aangezicht leeven.*" Hoſ. Cap. VI. 2. Overdenk deeze aanhaaling, en ſpreek met uwe Rabbynen

dat volgens de voorzeggingen der Propheeten gebeuren moet, *in de dagen van den Mesſias*, (het zy in derzelver begin, midden, of einde,) in volle kracht gezegt kan worden, dat het gebeurt IN HET LAASTE DER DAGEN! — Oordeel nu zelven Zoone Abrahams, of niet volgens deeze aanmerking uwe *teegenwerping* van zelven als een rook moet verdwynen? Want hier word immers door den Propheet niet bepaalt, dat zulk een *uitwendigen Vreedeſtaat* plaats zoude hebben, in het *begin*, of MIDDEN van *de dagen des Mesſias*, maar onbepaalt IN HET LAATSTE DER DAGEN! — En zulk een Heerlyken Kerkſtaat, waarmeede ook een *algemeene uitwendige vrede* vergezelt zou gaan, dat *de zachtmoedigen de* AARDE *erffelyk zouden bezitten, en zich verlustigen over* GROOTEN VREEDE, verwachten ook wy Christenen, gegrond op de Goddelyke beloften, IN HET LAATSTE DER DAGEN van Mesſias regeerings dagen, *als de tyd, de beſtemde tyd om genadig te zyn, zou gekomen weezen*, en de volheid der Heidenen zal ingaan, en gansch Israël zalig worden. —— O! Heerlyke dagen; die alle *eerſte dagen* van en

nen over; de tyd althans van die TWEE DAGEN loopen ten einde, wanneer Vorst Mesſias ook deeze belofte vervullen zal! Wie zal leeven als deeze dingen geſchieden! het zal zyn als een leeven uit den dooden!

Mesſias regeerings dagen, zeer verre in luyster en Heerlykheid overtreffen zullen! — Dan zal JEHOVAH, volgens zyne belofte, *over het huys Davids, en over de inwoonders van Jeruſalem uitſtorten den geest der genade en der gebeeden*; EN ZY ZULLEN HEM AANSCHOUWEN DIEN ZY DOORSTEEKEN HEBBEN (gg) *en zy zullen over hem*

(gg) Ik weet zeer wel, dat deeze woorden, in de verklaaringen van Rabbi *David Kimchi* en *Aben Esra*, en ook in den Talmud Tract. *Succa* Pag. 52. Col. 1. toegepast worden op den MESSIAS DEN ZOONE JOSEPHS, die volgens de ongerymde en valſche ſtelling van Rabbi ABARBANEL in zyn boek *Maschmia Jeſchua* Pag. 32. Col. 3. De ANTICHRIST zou zyn, die voor den *Mesſias den Zoone Davids* komen, en met zyne Dertig Duyzend helden uit de Tien ſtammen, wel eerst in den ſtryd teegen ARMILUS groote overwinningen behaalen zou, maar eindelyk door het ſwaard der vyanden DOORSTOOKEN en gedood zal worden; waar van men een zeer breedvoerig verhaal vind in het boek *Afkath Rochel* 1deel. Cap. 14. —— Dwaalingen door uwe Rabbynen verzonnen, om dus was het mogelyk uit veele ſwaarigheeden zich te kunnen redden. —— Waar leest men in de Propheeten van *twee Mesſiasſen?* Wat zeg ik! Zelfs hier in deeze aangehaalde woorden, word uitdrukkelyk gezegt, *en zy zullen hem aanſchouwen, dien* ZY (naamlyk het *Joodſche volk* zelven,) *doorſteeken hebben!* — En wie is deeze Heerlyke Perzoon anders, dan JESUS VAN NAZARETH, dien onze Vaderen op Golgotha *gekruyst, zyne handen en voeten doorboort, en doorſtooken hebben?*

hem rouwe klagen, als men rouweklage over een eenigen Zoon; en zy zullen over hem bitterlyk kermen gelyk men bitterlyk kermt over eenen eerstgeboornen. Zach. XII. 10. —— *Dan zullen de kinderen Israëls zich* BEKEEREN, *en zoeken Jehovah haaren God en David haaren Koning*; (hh) *en zy zullen vreezende komen tot Jehovah en zyne goedheid*, IN HET LAASTE DER DAGEN. Hosea III. 5. — Dan zal die *geheele bekeerde Natie*, uit alle de vier eindens der aarde waar zy onder de Volkeren verstrooit zyn, vergaadert en weeder in *hun land* gebragt worden, volgens de beloften Jes. XI. vs. 11—16. *En ter plaatze daar tot hen gezegt zal zyn*, GY LIEDEN ZYT MYN VOLK NIET; *zal tot hen gezegt worden*, GY ZYT KINDEREN DES LEVENDIGEN GODS! volgens Hos. I. 10. — En dan zal 'er ook *een algemeene uitwendige vreedestaat*, onder alle volkeren plaatshebben, zoo dat 'er *geene* OORLOGEN *meer zyn zullen*, volgens Jes. II. 4. en Hos. II. 17. Ja dan, zal die zielsvertroostende belofte in volle kracht vervult worden, *Het werk der gerechtigheid zal* VREDE *zyn, en de werkingen der gerechtigheid zal zyn gerustigheid en zekerheid tot in der Eeu-*

(hh) *De Chaldeeuwsche uitbreider*, en de *Sohar* over Exod. Pag. 93. Col. 397. Passen deeze woorden uitdrukkelyk toe, op den MESSIAS DEN ZOONE DAVIDS: ziet zelfs de verklaaring van Rabbi *Abben Esra*.

Eeuwigheid. En myn volk zal in eene WOONPLAATZE DES VREDES *woonen, in wel verzekerde woningen, en in ſtille geruste plaatzen.* Jeſ. XXXII. 17. 18. — Dan zullen 'er ook geen SPOTTERS met God, en zyn woord meer zyn, volgens de voorzegging der Propheeten (in uwen brief aangehaalt,) *want de aarde zal vol* KENNISSE DES *Heeren zyn, gelyk de wateren den bodem der zee bedekken.* Jeſ. IX. 11. EENE KENNISSE, die niet ſlegts beſtaan zou in eene *beſpiegeling* en *verſtandsbeſchouwing* van den Hoogen God, wie, en wat God is in zyn Weezen, Perzoonen, volmaaktheeden, en werken zoo in de natuur als in de genade; maar die voornaamlyk beſtaan zal, in eene geheiligde *zaligmakende geloofs kenniſſe*, die door den Heiligen Geest in het harte gevrogt word (ii), waardoor men God met betrekking voor zich zelven als zyn God leert kennen en erkennen; en dus in zich ſluit, Hoogächting en eene Kinderlyke vreeze voor, Liefde tot, gelove in, dienen van, en vertrouwen op God. —— Maar vooräl eene *kenniſſe des Hêeren,* die niet ſlegts plaats zou hebben onder het *Joodſche volk*, volgens de belofte Jerm. XXXI. 34. (kk) maar het zal zyn *eene zeer ruyme uitgeſtrekte kenniſſe*, die plaats zou hebben onder

AL-

(ii) Jerm. XXXIV. 7.

(kk) In uwen brief aangehaalt. Pag. 6.

ALLE VOLKEREN op den ganſchen aardbodem; *De aarde zal vol kennisſe des Heeren zyn, gelyk de wateren den bodem der zee bedekken.* — En deeze kennisſe des Heeren zou de BRONÖORZAAK zyn van den algemeenen *uitwendigen vredeſtaat*, die 'er in de Kerk zou plaats hebben, dat de woeste volkeren, onder het zinnebeeld van verſcheurende dieren vers 6—9. voorgeſtelt, bekeert zynde, *geen leed zouden doen, nog verderven zouden op den ganſchen berg van Gods heiligheid*; zoo als duidelyk uit het verband blykt. — En hier uit vloeit van zelfs voort; (zoo als UE: in uwen brief zeer wel aanmerkt,) dat 'er dan ook geen *valſche Godsdienst*, noch Afgooden meer plaats zal hebben, maar *alle Koningen zullen voor hem nederbuigen, en alle Heidenen zullen hem dienen*, (ll) volgens Pſ. LXXII. 11. en Zach. XIII. 2. Ja dan *zal* JEHOVAH! *Koning zyn over de ganſche aarde; ten dien dage zal* JEHOVAH *een zyn, en zyn name een*, (mm) Zach. XIV. 9. — Zie

(ll) Leest met aandacht de verklaaring van *Aben Esra*, over Pſ. II. 6. den *Sohar* Cap. XXVII. 29. over Gen. Pag. 84. Col. 334.

(mm) Laat ik UE: ſlegts met een vinger wyzen naa de verklaaringen van den *Sohar* over Gen. Pag. 85. Col. 335. over Exod. Pag. 93. Col. 397. over Lev. Pag. 22. Col. 86. En *Schir Haſchirim Rabba* Pag. 15. Col. 2. waar deeze woorden aangehaalt, en met aandacht dienen geleezen te worden.

Zie daar myn Heer, den HEERLYKEN KERKSTAAT, welken wy Christenen, *in het laatſte der dagen*, van Meſſias regeeringsdagen, volgens de Goddelyke beloften verwachten, rykhalzende naa uitzien, en tot onzen Hemelſchen Vader bidden, *Uw Koningryke kome!* maar kortelyk aangeſtipt. — En dus zyn ook de *twee Teegenwerpingen*, in UE: brief 'er nog bygevoegt, volleedig beäntwoord.

§ III.

De *derde Afdeeling*, behelst hooftzaakelyk eene teegenwerping, „ *omtrent de komst van* „ ELIA, *die volgens de voorzegging van den* „ *Propheet als een voorlooper*, VOOR *den Meſſias* „ *komen moest*", Mal. IV. 5. 6. — Dan, dit hebbe ik reeds beäntwoord in myn EERSTEN BRIEF; en het geene daar gezegt is, zal ik niet herhaalen. — En wat betreft UE: *beöordeeling* omtrent het geene ik 'er bygevoegt hebbe, „ (dat deeze gewichtige waarheid in het *Tweede* „ *ſtuk, Derdedeel van Israëls verloſſing*, zelfs uit „ de oudſte en beroemſte Rabbynſche Schriften „ ter overtuiging der Joodſche natie, met naa- „ druk betoogt zal worden;) *door UE. be-* „ *ſchouwt word als eene* UITVLUCHT; *om dat* „ *ik geen kans zag, deeze uwe gedaane vrage* „ *omtrent* ELIA *met reeden te kunnen beäntwoor-* „ *den*,

„ *den, zoo min als ik ooit zal kunnen beantwoor-*
„ *den, aan de gedaane belofte*, (in myn eersten
„ Brief,) *Pag.* 7. *in de noot, letter A. omtrent*
„ Jesus van Nazereth" ; zal ik stilswygend voorbygaan, en den tyd afwachten, wanneer ik (zoo de Heere wil en wy leven) aan myne gedaane belofte beäntwoord zal hebben, en dan zal UE. zelven, omtrent deeze uwe ongegronde en voorbaarige *beöordeeling*, *de hand* op den mond moeten leggen.

§ IV.

En wat eindelyk de *vierde* of laaste *afdeeling* betreft? Zal ik alleen het volgende aanmerken. — Dat de *Joodsche natie*, geduurende den ruymen tyd in deeze hunne ballingschap, onder alle geduchte rampen en ellenden, nog zulk een groot, talryk, onderscheiden, en onvermengt Volk is gebleven, alleen moet toegeschreeven worden aan de Goddelyke bewaaring en vervuller van zyne beloften aan Vader *Abraham* gedaan, Gen. XVII. 7. en ook door de Propheeten zoo meenigmaal herhaalt; zie alleen Jerm. XXXI. 35—37. en die Heerlyke beloften welke nog aan deeze natie moeten vervult worden, in het Laaste der dagen, zoo als eeven aangetoont is. — Maar myn Heer, de vraag is, of 'er van uwe natie, die *den Rotsteen haarers Heyls*

ver-

versmaad hebben, en dus rechtvaardig van God nu byna reeds *Achtien Eeuwen* verstooten is, en van God zelven genoemd word, Loo Ammi, *gy zyt myn Volk niet*, nu gezegt kan worden, *God is met u lieden?*

Zie daar Zoone Abrahams! myn Antwoord op uwen *Tweeden brief*: en het zoude my zeer aangenaam zyn, als UE: in het vervolg, zooveele Teegenwerpingen te gelyk niet opgaf; dan zoude ik in myn antwoord zoo uitgestrekt niet behoeven te zyn, en spoediger dezelven in het licht kunnen geeven.

Eer ik sluyte, moet ik nog een vriendelyk verzoek UE: voorstellen, naamlyk, dat UE: de goedheid believe te hebben, uwe brieven my toezendende, in het vervolg met uwen *eigen naam* te teekenen; UE: zoude my in deezen grootelyks verplichten. — Blyve met alle Hoogachting.

MYN HEER!

UEd. Dienaar en heilwenschende
Broeder na den vleesche
C. S. DUYTSCH.

MYDRECHT,
den 26 July, 1794.